

Activity supported by the
Canada Fund for Local Initiatives
Activité réalisée avec l'appui du
Fonds canadien d'initiatives locales

Canada

Analiza stavova profesionalaca o efikasnosti Zakona o zaštiti od nasilja u porodici i Krivičnog zakonika Republike Srpske

Prof. dr Ivanka Marković

Olga Lola Ninković

Mr Željka Mileusnić

Sara Brković Marić

Activity supported by the
Canada Fund for Local Initiatives
Activité réalisée avec l'appui du
Fonds canadien d'initiatives locales

Canada

Analiza stavova profesionalaca o efikasnosti Zakona o zaštiti od nasilja u porodici i Krivičnog zakonika RS

Autorke:

Olga Lola Ninković, prof. dr Ivanka Marković, mr Željka Mileusnić, Sara Brković Marić

Urednica:

Ljiljana Čičković

Izdavač:

Fondacija Ženski centar

Adresa izdavača:

Trebinje, Sjeverni logor bb

Za izdavača:

Ljiljana Čičković

Godina izdanja:

2022.

Lektura:

Msr Jelena Škrbić

Prevod na engleski:

Sanja Bjelanović

Štampa:

,,PL PRINTEX“ s.p. M. Janjić, Trebinje

Tiraž:

500

Podražano od: Kanade preko Kanadskog fonda za lokalne incijative

Activity supported by the
Canada Fund for Local Initiatives
Activité réalisée avec l'appui du
Fonds canadien d'initiatives locales

Canada

Mišljenja sadržana u ovoj publikaciji ne odražavaju nužno mišljenja Vlade Kanade.

Activity supported by the
Canada Fund for Local Initiatives
Activité réalisée avec l'appui du
Fonds canadien d'initiatives locales

Canada

Ovo istraživanje je nastalo iz potrebe da se stručnoj javnosti Republike Srpske, ukaže na efekte primjene novog Zakona o zaštiti od nasilja u porodici u Republici Srpskoj koji je stupio na snagu od maja 2020. godine. Cilj nam je da ukažemo na potrebu za usklađivanjem drugih zakona ali i određenih internih akata subjekata zaštite kako bi zakon bio u potpunosti primjenljiv i efikasan. Fondacija Ženski centar Trebinje dvadeset godina radi direktno sa žrtvama porodičnog nasilja i na zagovaračkim aktivnostima izmjena politika u pravcu adekvatnije zaštite žrtava porodičnog nasilja. S tim u vezi, odlučili smo da ovim istraživanjem ukažemo relevantnim institucijama/organizacijama na potrebu praćenja efekata postojećih zakona kako bi sagledali njihov doprinos smanjenju ove pojave. Zbog toga se u ime fondacije Ženski centar Trebinje zahvaljujem istraživačicama: Prof. dr Ivanki Marković, mr Željki Mileusnić, Sari Brković i Olgi Loli Ninković, koje su u potpunosti ispunile naša očekivanja. Takođe, zahvaljujem se Kanadi koja je preko Kanadskog fonda za lokale inicijative omogućila ovo istraživanje!

Ljiljana Čičković

Direktorica

Fondacija Ženski centar Trebinje

Ljiljana Čičković

S A D R Ž A J

PREDGOVOR.....7

I. IZMJENE PRAVNE REGULATIVE NASILJA U PORODICI U REPUBLICI SRPSKOJ	11
Uvod.....	11
Izmjene Zakona o zaštiti od nasilja u porodici.....	11
Obaveze subjekata zaštite.....	13
Procjena rizika.....	15
Uvodenje „lica od povjerenja“	18
Ukidanje prekršajnog kažnjavanja	19
Izmjene Krivičnog zakonika Republike Srpske	20
 II. ISTRAŽIVANJE.....	23
Metodologija i ciljevi istraživanja.....	23
Analiza statističkih podataka MUP RS	24
Rezultati istraživanja	26
<i>Hitne mjere zaštite .....</i>	26
<i>Osoba od povjerenja .....</i>	29
<i>Ukidanje prekršajne odgovornosti .....</i>	30
<i>Procjena rizika .....</i>	32
<i>Ostali relevantni nalazi .....</i>	34
Nalazi i ključna zapažanja.....	36
Preporuke.....	38

III. ANALIZA EFIKASNOSTI ZAKONA O ZAŠTITI OD NASILJA U PORODICI ILI PORODIČNOJ ZAJEDNICI I KRIVIČNOG ZAKONIKA REPUBLIKE SRPSKE – UPITNICI ZA POLICIJSKE SLUŽBENIKE/CE, TUŽIOCE/TELJKE, SUDIJE/KINJE, PREDSTAVNIKE/ICE ORGANA SOCIJALNE ZAŠTITE –	39
Upitnik za policijske službenike/ce	40
Upitnik za predstavnike organa socijalne zaštite	43
Upitnik za tužioce/teljke	46
Upitnik za sudije/kinje	49
IV. PROCJENA RIZIKA UGROŽENOSTI ŽRTVE NASILJA U PORODICI – Upitnik za policijske službenike/ce –	53
V. PRIMJENJIVOST ZAKONSKIH IZMJENA I DOPUNA U SLUČAJEVIMA NASILJA U PORODICI U PRAKSI – <i>Policy dokument</i>	57
Predgovor	58
Refleksije primjene zakonskih promjena u praksi	59
Zaključna razmatranja sa preporukama	61

PREDGOVOR

Istraživanje koje predstavlja analizu stavova efikasnosti profesionalaca subjekata zaštite Zakona o zaštiti od nasilja u porodici ili porodičnoj zajednici i Krivičnog zakonika Republike Srpske nastalo je u okviru projekta „Mrežna platforma aktera iz institucija subjekata zaštite, ženskih organizacija i pojedinki za borbu i prevenciju nasilja u porodici u Republici Srpskoj” u BiH, koji je podržao „Canada Fund for Local Initiatives“. Projekat je realizovala Fondacija „Ženski centar Trebinje“ iz Trebinja.

Cilj našeg istraživanja je ispitivanje stavova stručnjaka o efikasnosti primjene Zakona o zaštiti od nasilja u porodici ili porodičnoj zajednici i Krivičnog zakonika na području Republike Srpske, posmatrano sa aspekta sprečavanja i suzbijanja nasilja u porodici. Da bi se sagledao predmetni aspekt obuhvaćena je važeća krivičnopravna regulativa, sa fokusom na djelovanje i uloge subjekata zaštite, te mjere i aktivnosti koje preuzimaju u cilju efikasnijeg postupanja.

Sa krivičnopravnom regulativom nasilja u porodici ili porodičnoj zajednici u Republici Srpskoj se počelo 2000. godine kada se u Krivični zakon Republike Srpske u okviru krivičnih djela protiv braka i porodice ugradilo krivično djelo nasilje u porodici. Danas je, pored Krivičnog zakonika, na snazi Zakon o zaštiti nasilja u porodici ili porodičnoj zajednici u Republici Srpskoj, kao lex specialis koji tretira ovu oblast. Prethodnih godina vršena su određena istraživanja u skladu sa raspoloživim podacima i određene korekcije zakonske regulative kako bi se stanje u ovoj oblasti podiglo na viši nivo. U skladu sa tim, mijenjane su i uloge subjekata zaštite kroz zakonsku regulativu, kao i složenost i specifičnost preventivnih i represivnih metoda koje primjenjuju subjekti zaštite u sprečavanju i suzbijanju nasilja u porodici ili porodičnoj zajednici.

Imajući u vidu da su izmjene pravne regulative vezane za nasilje u porodici nastupile 2020. godine (Zakon o zaštiti od nasilja u porodici), odnosno 2021. godine (Krivični zakonik RS), smatrali smo da je prošlo dovoljno vremena da se ispitaju stavovi profesionalaca o efikasnosti ovih novina, kao i da se kroz statistiku Ministarstva unutrašnjih poslova RS provjeri da li su postojeće izmjene uticale na obim predmeta nasilja u porodici. Naime, vremenski period koji posmatramo dobrim dijelom obuhvata stanje vandredne situacije¹ izazvano pandemijom virusa COVID-19 tokom koje vladine i nevladine organizacije izvještavaju o porastu slučajeva nasilja u porodici.

¹ Koronavirus prvi put zabilježen u BiH 5. marta 2020. godine u Banjaluci. Savjet Ministara BiH je 17. marta proglašio stanje prirodne i druge nesreće, nakon čega su uslijedile preventivne mjere u oba entiteta, uključujući i policijski čas.

Prema podacima analize „Nasilje u porodici u doba pandemije“² MUP RS je evidentirao porast krivičnih djela nasilja u porodici u 2020. godini u odnosu na 2019. godinu. Naime, u periodu od januara do maja 2020. godine evidentirana su 192 krivična djela, dok je u istom periodu 2019. godine evidentirano 145 krivičnih djela. O porastu broja slučajeva nasilja u porodici u RS izvjestile su i nevladine organizacije u RS.

U aprilu 2020. godine je na SOS telefon³ primljeno ukupno 116 poziva, što je za 10% više slučajeva u odnosu na prethodni mjesec. SOS savjetnice su povećanje nasilja bilježile naročito u drugoj polovini mjeseca. U odnosu na mjesec april prethodne godine došlo je do povećanja od 20%, što se može povezati sa pandemijom COVID-19, navodi se u publikaciji „SOS telefon – značaj podrške praćenja slučajeva na daljinu u kriznim situacijama“.⁴

U Godišnjem izvještaju Fondacije Ženskog centra Trebinje za 2020. godinu⁵ konstatiuje se da je pandemija virusa COVID-19 uticala na drastično povećanje nasilja u porodici tokom 2020. godine, kako u cijeloj BiH tako i na području Republike Srpske. Navodi se da o tome svjedoče zvanični podaci Policijske uprave Trebinje koja pokriva cijelu istočnu Hercegovinu, gdje je ukupan broj zaprimljenih prijava u toku 2019. godine bio 29, a u toku 2020. godine 53 prijave, što predstavlja povećanje za oko 80%. Takođe, prema podacima ove organizacije, ukupan broj intervencija tokom 2019. godine je bio 183, dok je u 2020. godini on uvećan za oko 13%, odnosno iznosi 208 intervencija.

Ova pojava nije karakteristična samo za naše područje, već je bilježe gotovo sve zemlje u svijetu. Tako je Svjetska zdravstvena organizacija izrazila duboku zabrinutost zbog izvještaja iz mnogih zemalja, uključujući Belgiju, Francusku, Irsku, Rusku Federaciju, Španiju, Ujedinjeno Kraljevstvo i druge o povećanju međuljudskog nasilja – uključujući nasilje nad ženama i muškarcima, kao i nasilje usmjereni ka djeci, zbog uvođenja preventivnih mjera za borbu protiv koronavirusa.⁶

Za potrebe analize kreirane su upitničke baterije kojima su ispitivani stavovi policijskih službenika/ca Ministarstva unutrašnjih poslova Republike Srpske o primjeni izmjena i dopuna Zakona o zaštiti od nasilja u porodici i Krivičnog zakonika Republike Srpske, te o efikasnosti Pravilnika o procjeni rizika ugroženosti žrtve nasilja u porodici. Upitnikom o efikasnosti

² Grbic Pavlovic, N.(2020). Nasilje u porodici u doba pandemije. Friedrich Ebert Stiftung, Sarajevo.

³ SOS telefon obuhvata sve opštine RS na kojima djeluju tri Sigurne kuće: Banja Luka, Bijeljina i Modriča. Broj telefona na koji se može besplatno pozvati SOS telefon i dobiti podrška u akutnoj fazi nasilja ili u bilo koje drugo vrijeme kada se osjeti potreba za podrškom je 1264.

⁴ Publikacija: „SOS telefon – značaj podrške praćenja slučajeva na daljinu u kriznim situacijama“ (2021), Udružene žene Banjaluka, Banjaluka.

⁵ <https://zenskicentar.org/obavijestenja/godisnji-izvjestaj-za-2020-godinu/>, pristupljeno 3. 12. 2021.

⁶ <https://unric.org/en/who-warns-of-surge-of-domestic-violence-as-covid-19-cases-decrease-in-europe/>, pristupljeno 23. 11. 2021.

izmjena i dopuna Zakona o zaštiti od nasilja u porodici i Krivičnog zakonika Republike Srpske ispitivani su i stavovi predstavnika pravosuđa (sudije i tužioci) i organa socijalnog staranja.

Istraživanje koje je kvalitativno-kvantitativnog tipa, rađeno je u periodu od novembra do decembra 2021. godine.

Analiza sadrži Poglavlje I – „Izmjene pravne regulative nasilja u RS“ u kojem se daje pregled ključnih izmjena Zakona o zaštiti od nasilja u porodici koji je stupio na snagu 1. 5. 2020. godine, te izmjena i dopuna Krivičnog zakonika koje su stupile na snagu 23. 2. 2021. godine, po kojima je izmjenjen osnovni oblik krivičnog djela nasilja u porodici. U Poglavlju II – „Istraživanje“ navedeni su metodologija i ciljevi istraživanja, predstavljena je analiza statističkih podataka Ministarstva unutrašnjih poslova Republike Srpske i rezultati istraživanja, slijedom čega su izvedeni nalazi i zaključci istraživanja, te preporuke. U Poglavlju III – „Prilozi“ predstavljeni su upitnici korišteni u istraživanju.

Nadamo se da će ovo istraživanje biti korisno svim subjektima zaštite, jer pruža prvu impresiju o efektima zakonskih promjena vezanih za suzbijanje nasilja u porodici, te da će doprinijeti unapređenju postojećih i kreiranju novih politika u ciju efikasnije zaštite žrtva. Takođe se nadamo da će naša analiza ubrzati potaknuti druga istraživanja, jer smo svjesne da je adekvatan odgovor subjekata zaštite ograničen brojnim faktorima, od kojih smo mi ispitivale samo one koji su nam se nametnuli u ovom kratkom periodu primjene.

Zahvaljujemo se Ministarstvu unutrašnjih poslova RS i policijskim službenicima, sudijama, tužiocima i predstavnicima centara za socijalni rad u Republici Srpskoj koji su učestvovali u istraživanju.

Autorke

I. IZMJENE PRAVNE REGULATIVE NASILJA U PORODICI U REPUBLICI SRPSKOJ

Prof. dr Ivanka Marković

Uvod

Iako je nasilje u porodici u Republici Srpskoj inkriminisano prije 20 godina, još uvijek nismo dostigli očekivanu nultu stopu tolerancije na ovu negativnu društvenu pojavu. Tokom ovog vremena su se usvajala različita zakonska rješenja praćena odgovarajućim podzakonskim aktima, ali su pojedini subjekti zaštite uvijek pronalazili razloge za neprimjenjivanje ili neadekvatnu primjenu tih rješenja. Konačna posljedica takve prakse se manifestovala u opadanju povjerenja žrtava nasilja u porodici u postojeći sistem zaštite i jačanju uvjerenja da su, i pored postojanja adekvatnog pravnog okvira, one u Republici Srpskoj nezaštićene.

U cilju otklanjanja različitog postupanja sudova, kao i različitog postupanja sudija u okviru istog suda, tokom 2019. godine su izvršene izmjene Zakona o zaštiti od nasilja u porodici koje su stupile na snagu 2020. godine, a 2021. godine je izvršena i izmjena Krivičnog zakonika, čime je proces izmjena pravne regulative nasilja u porodici trebalo da bude dovršen.

Izmjene Zakona o zaštiti od nasilja u porodici

Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o zaštiti od nasilja u porodici⁷ (stupio na snagu 1. 5. 2020. godine) je u postojeći sistem zaštite žrtava nasilja u porodici unio određene novine čiji cilj je usklađivanje ove zaštite sa odredbama Konvencije Savjeta Evrope o sprečavanju i suzbijanju nasilja nad ženama i nasilja u porodici. U skladu sa tim, u članu 1 ovog Zakona se naglašava da je osnovna svrha Zakona o zaštiti od nasilja u porodici pružanje adekvatne zaštite žrtvama nasilja u porodici i sprečavanje ponavljanja radnji nasilja, kroz sistem mjera zaštite koje se primjenjuju prema učiniocu nasilja u porodici.⁸ Iz navedenog proizlazi da je suština ovog zakona pružanje pomoći i zaštite žrtvama nasilja u porodici, a ne retribucija, odnosno

⁷ Tekst Zakona je objavljen u „Službenom glasniku Republike Srpske“, broj 84/19 od 16. 10. 2019. godine.

⁸ Čl. 1 Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o zaštiti od nasilja u porodici glasi: „Ovim zakonom uređuje se zaštita od nasilja u porodici ili porodičnoj zajednici (u daljem tekstu: nasilje u porodici), lica koja se u smislu ovog zakona smatraju članom porodice ili porodične zajednice, subjekti zaštite i postupak zaštite žrtava nasilja u porodici, osnivanje Savjeta za borbu protiv nasilja u porodici, **mjere za zaštitu žrtve od nasilja u porodici i druga pitanja od značaja za zaštitu od nasilja u porodici.**“

kažnjavanje učinilaca. S tim u vezi je izmijenjen pojam nasilja u porodici tako da „nasilje u porodici, u smislu ovog zakona, postoji ukoliko postoji osnov sumnje da je član porodice ili porodične zajednice izvršio radnje fizičkog, seksualnog, psihičkog i/ili ekonomskog nasilja, kao i prijetnje koje izazivaju strah od fizičke, seksualne, psihičke i/ili ekonomskе štete kod drugog člana porodice ili porodične zajednice“.⁹ Kao radnje nasilja u porodici navode se:

- a) primjena sile na fizički ili psihički integritet člana porodice ili porodične zajednice,
- b) postupanje koje može prouzrokovati ili izazvati opasnost da će prouzrokovati fizičku ili psihičku bol ili patnju člana porodice ili porodične zajednice,
- v) prouzrokovanje straha ili lične ugroženosti ili povrede dostojanstva člana porodice ili porodične zajednice ucjenom ili drugom prinudom,
- g) verbalni napad, vrijeđanje, psovanje, nazivanje pogrdnim imenima, te drugi načini grubog uzinemiravanja člana porodice ili porodične zajednice,
- d) seksualno nasilje,
- đ) onemogućavanje pristupa zdravstvenoj zaštiti i njezi,
- e) praćenje i svi drugi slični oblici uzinemiravanja člana porodice ili porodične zajednice,
- ž) namjerno oštećenje ili uništenje imovine člana porodice ili porodične zajednice, zajedničke imovine, ili imovine u posjedu,
- z) uskraćivanje ili oduzimanje prava na ekonomsku nezavisnost zabranom rada ili držanje člana porodice ili porodične zajednice u odnosu zavisnosti ili podređenosti,
- i) vaspitanje djece na način ponižavajućeg postupanja,
- j) oduzimanje djece ili izbacivanje iz stana člana porodice ili porodične zajednice,
- k) iscrpljivanje radom, izgladnjivanjem, uskraćivanjem sna ili neophodnog odmora članu porodice ili porodične zajednice,
- l) nepridržavanje odluke nadležnog organa kojim je utvrđen lični kontakt djece sa roditeljima,
- lj) zadržavanje putne isprave ili nekog drugog dokumenta člana porodice ili porodične zajednice,
- m) nasilna izolacija ili ograničenje slobode kretanja člana porodice ili porodične zajednice i
- n) svaka druga radnja koja predstavlja nasilje u porodici ili porodičnoj zajednici.

Pod radnjom nasilja u porodici smatraju se i prijetnje navedenim radnjama.¹⁰

⁹ V. čl. 3 Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o zaštiti od nasilja.

¹⁰ Ibidem.

Prilikom definisanja nasilja u porodici zakonodavac je taksativno nabrojao samo neke radnje koje mogu predstavljati radnje nasilja u porodici, ali je ostavio mogućnost primjene ovog zakona i na sve druge radnje koje predstavljaju nasilje u porodici, kao i na prijetnje takvim radnjama. Omogućavanje primjene definicije nasilja u porodici na slučajeve u kojima pojedinac prijeti da će izvršiti neku od navedenih radnji je bilo neophodno jer se u takvim slučajevima radi o psihičkom nasilju koje je veoma često ostajalo izvan reakcije nadležnih institucija, a koje, kako to praksa pokazuje, često prethodi preduzimanju konkretne radnje.

Pojam člana porodice ili porodične zajednice je proširen tako da se, pored već postojećih lica koja su obuhvaćena ovim pojmom, dodaju i lica koja su međusobno bila ili su još uvijek u emotivnoj ili intimnoj vezi, nezavisno od toga da li učinilac dijeli ili je dijelio domaćinstvo sa žrtvom.¹¹ Time je izvršeno usaglašavanje sa članom 3, tačkom b Istanbulske konvencije prema kojem nasilje u porodici označava svako djelo fizičkog, seksualnog, psihičkog odnosno ekonomskog nasilja do kojeg dođe u porodici ili domaćinstvu, odnosno između bivših, odnosno sadašnjih supružnika, odnosno partnera, nezavisno od toga da li učinilac dijeli ili je dijelio domaćinstvo sa žrtvom. U obrazloženju ove konvencije se navodi da su autori konvencije prepoznali da se nasilje često nastavlja nakon prekida veze i stoga se složili da zajedničko mjesto stanovanja žrtve i učinioca nije neophodno.¹²

Obaveze subjekata zaštite

Zakonom o izmjenama i dopunama Zakona o zaštiti od nasilja u porodici predviđena je obaveza za sve subjekte zaštite da u prvom kontaktu obavijeste žrtvu o svim pravima koja ima i o ustanovama, organima, pravnim licima i organizacijama koje pružaju pomoć, podršku

¹¹ Član 7 sada glasi:

„Članom porodice ili porodične zajednice, u smislu ovog zakona, smatraju se:

- a) supružnici ili bivši supružnici i njihova djeca i djeca svakog od njih,
- b) vanbračni partneri ili bivši vanbračni partneri, njihova djeca ili djeca svakog od njih,
- v) srodnici po tazbini zaključno do drugog stepena bez obzira na činjenicu da je bračna zajednica prestala,
- g) roditelji sadašnjih i bivših bračnih i vanbračnih partnera,
- d) srodnici iz potpunog usvojenja u prvoj liniji bez ograničenja, a u pobočnoj liniji zaključno sa četvrtim stepenom, kao i srodnici iz nepotpunog usvojenja,
- đ) lica koja vezuje odnos starateljstva,
- e) lica koja žive ili su živjela u istom porodičnom domaćinstvu, bez obzira na srodstvo,

ž) lica koja imaju zajedničko dijete ili je dijete začeto, iako nikada nisu živjela u istom porodičnom domaćinstvu,

z) lica koja su međusobno bila ili su još uvijek u emotivnoj ili intimnoj vezi, nezavisno od toga da li učinilac dijeli ili je dijelio domaćinstvo sa žrtvom.“

¹² Vidite Obrazloženje Istanbulske konvencije – tačka 42.

i zaštitu.¹³ Obaveza blagovremenog i adekvatnog informisanja žrtava o raspoloživim uslugama podrške i zakonskim mjerama na jeziku koji razumiju predviđena i članom 19 Istanbulske konvencije.¹⁴ Obavještenje mora biti dato na način koji je žrtvi razumljiv, što znači da je predstavnik subjekta zaštite, npr. radnik u centru za socijalni rad, dužan žrtvi ne samo navesti odredbe pravnih akata kojima su propisana pojedina prava žrtve već je dužan to učiniti tako da žrtva razumije šta konkretno znači pravo koje ima, kao i način njegove realizacije. Način davanja obavještenja mora biti prilagođen psihofizičkom stanju žrtve, te ako se radi o žrtvi koja ima npr. poteškoće u komunikaciji (npr., žrtva ne čuje dobro) mora se obezbijediti način komunikacije koji je prihvatljiv za žrtvu (prevodilac koji poznaje znakovni jezik). Obavještenja o organizacijama (vladinog ili nevladinog sektora), ustanovama ili pravnim licima koje se bave pružanjem pomoći i podrške žrtvama nasilja u porodici mogu se davati i putem letaka koji sadrže podatke o konkretnoj organizaciji, načinu kontaktiranja, vrsti usluge koju pruža, itd. Bitno je da žrtva već prilikom prvog kontakta sa predstavnikom subjekta zaštite dobije potpune informacije o svim mogućnostima u vezi sa njenom budućom pozicijom, odnosno o pravima koja ima, uslugama podrške, zaštite i pomoći koje joj se nude. Smatra se da u takvoj situaciji žrtva može potpunije da sagleda svoju poziciju i da se odluči na daljnje korake u vezi sa svojom budućnošću. Prema članu 9 Zakona o zaštiti od nasilja u porodici, zaštitu, pomoć i podršku žrtvama nasilja u porodici dužni su pružiti pripadnici Ministarstva unutrašnjih poslova,

¹³ Član 5 Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o zaštiti od nasilja u porodici:

U članu 10 stav 2 mijenja se i glasi:

„(2) **Subjekti zaštite dužni su u prvom kontaktu obavijestiti žrtvu, na njoj razumljiv način, o svim pravima koja ima u skladu sa ovim i drugim propisima i o ustanovama, organima, pravnim licima i organizacijama koje pružaju pomoć, podršku i zaštitu.**“

Poslije stava 2 dodaje se novi stav 3, koji glasi:

„(3) **U postupcima ostvarivanja svojih prava i zaštite žrtve imaju pravo na besplatnu pravnu pomoć u skladu sa propisima kojima se reguliše oblast besplatne pravne pomoći.**“

¹⁴ U obrazloženju ovog člana Istanbulske konvencije, u tački 124 je navedeno: „Neposredno nakon nasilja, žrtve nisu uvijek u situaciji da su potpuno informisane i osnažene za donošenje odluka, a mnogima nedostaje podrška u okruženju. Ova odredba stavlja poseban naglasak na potrebu da se žrtvama obezbijede informacije o različitim tipovima raspoloživih usluga podrške i zakonskih mjera. To zahtijeva informisanost o tome gdje mogu da dobiju koju vrstu pomoći, ukoliko je neophodno na jeziku koji nije zvanični jezik i blagovremeno, što znači u vremenu u kojem je korisno za žrtve. Termin „odgovarajuće informacije“ odnosi se na informacije koje dovoljno ispunjavaju potrebu žrtve za informacijama. To može da obuhvata, na primjer, ne samo davanje naziva organizacije koja pruža usluge podrške, već i davanje letka koji sadrži podatke o adresi i broju telefona, radnom vremenu i precizne informacije o uslugama koje organizacija nudi.“

Direktiva 2012/29/EU Evropskog parlamenta i Savjeta o uspostavljanju minimalnih standarda za prava, podršku i zaštitu žrtava krivičnih djela u članu 4 takođe predviđa *pravo na dobijanje informacija* od prvog kontakta s nadležnim tijelom, koji obavezuju države članice (i one države koje nastoje postati članice) da osiguraju pružanje informacija žrtvama, bez nepotrebног odgađanja, od njihovog prvog kontakta s nadležnim tijelom, kako bi im se omogućio pristup pravima određenim u ovoj Direktivi, te posebno navodi da se dodatni detalji mogu takođe pružiti u kasnijim fazama postupka, u zavisnosti od potreba žrtve i važnosti takvih detalja za svaku od faza postupka.

tužilaštvo, centri za socijalni rad, odnosno službe socijalne zaštite, zdravstvene i obrazovne ustanove i nadležni sud, odnosno subjekti zaštite. Realizacija navedene obaveze zahtijeva da svi predstavnici subjekata zaštite imaju odgovarajući nivo znanja ne samo o pravima koja ima žrtva nasilja u porodici već i o svim ustanovama, organima, organizacijama i pravnim licima koja na području Republike Srpske pružaju pomoć, podršku i zaštitu žrtvama nasilja u porodici.

Na osnovu iskustva iz prethodnog perioda, moglo se zaključiti da najbolje rezultate u zaštiti žrtava od nasilja u porodici daje multisektorski pristup i saradnja svih subjekata zaštite na lokalnom nivou. U skladu sa tim, Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o zaštiti od nasilja u porodici (član 6 ovog zakona) naglašava da „*subjekti zaštite u procesu zaštite, pomoći i podrške žrtvama nasilja u porodici sarađuju u najboljem interesu žrtve*,“ te uvodi obavezu da se na području jedinice lokalne samouprave zaključi protokol o postupanju i formira grupa za koordinaciju i saradnju.¹⁵ Grupe za koordinaciju i saradnju se formiraju od predstavnika svih ustanova, organa i organizacija koje pružaju zaštitu, pomoć i podršku žrtvama nasilja u porodici, a krajnji rok za njihovo formiranje je 30 dana od dana stupanja ovog zakona na snagu.¹⁶

Procjena rizika

Značajnu novinu u zakonskoj regulativi predstavlja obaveza nadležnog policijskog službenika da po svakoj prijavi nasilja u porodici izvrši *procjenu rizika*. Pri tome se posebno uzimaju u obzir obavještenja o tome: da li je učinilac ranije ili neposredno prije procjene rizika učinio nasilje u porodici ili neki drugi vid nasilja i da li je spreman da ga ponovi; da li je prijetio

¹⁵ Obavezu uspostavljanja koordinacionog tijela propisuje i Istanbulska konvencija (čl. 10), a u obrazloženju ovog člana se naglašava da ovo tijelo (ili tijela) treba da dobije četiri specifična zadatka: koordinaciju, sprovođenje, praćenje i procjenu politika i mjera koje se sprovode na nacionalnom i /ili regionalnom i lokalnom nivou.

¹⁶ Odredbom člana 6 Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o zaštiti od nasilja u porodici mijenja se član 11 Zakona o zaštiti od nasilja u porodici koji glasi:

„(1) Subjekti zaštite dužni su bez odlaganja obezbijediti hitno rješavanje predmeta nasilja u porodici, vodeći računa da su interes i dobrobit žrtve prioritet u tim postupcima, a naročito ako je žrtva dijete, starije lice, lice sa invaliditetom i lice pod starateljstvom.

(2) Subjekti zaštite u procesu zaštite, pomoći i podrške žrtvama nasilja u porodici sarađuju u najboljem interesu žrtve.

(3) Na području jedinice lokalne samouprave zaključuje se protokol o postupanju i formira se grupa za koordinaciju i saradnju od predstavnika svih ustanova, organa i organizacija koje pružaju zaštitu, pomoć i podršku žrtvama nasilja u porodici.

(4) Na osnovu godišnjih izvještaja, Ministarstvo prati i analizira primjenu protokola iz stava 3 ovog člana.

(5) Grupa za koordinaciju i saradnju iz stava 3 ovog člana će se formirati u roku od 30 dana od dana stupanja na snagu ovog zakona.“

ubistvom ili samoubistvom; da li posjeduje oružje; da li je mentalno bolestan ili zloupotrebljava psihoaktivne supstance; da li postoji sukob oko starateljstva nad djetetom ili oko načina održavanja ličnog kontakta djeteta i roditelja koji je učinilac; da li je učiniocu izrečena hitna mјera ili mјera zaštite od nasilja u porodici; da li žrtva doživljava strah i kako ona procjenjuje rizik od ponavljanja nasilja, kao i druge činjenice i okolnosti značajne za procjenu rizika.¹⁷

Procjena rizika i upravljanje rizikom je obaveza predviđena članom 51 Istanbulske konvencije.¹⁸ Međutim, treba pomenuti da se u obrazloženju uz ovaj član konvencije posebno ističe da je izuzetno važno da mjere koje se preduzimaju radi procjene i upravljanja rizikom ne pogoršaju stanje žrtava i da istraga i sudski procesi ne dovedu do sekundarne viktimizacije. Propisivanjem obaveze vršenja procjene rizika pri svakoj prijavi nasilja u porodici nastoji se obezbijediti optimalna zaštita žrtava nasilja u porodici. U praksi se dešava da učinilac nasilja upućuje žrtvi prijetnje ozbilnjim nasiljem ili smrću, ponekad i u prisustvu službenih lica, a postoje i slučajevi u kojima je učinilac koristio oružje kao sredstvo zastrašivanja i sl. U takvoj situaciji je neophodno izvršiti pravilnu procjenu ozbiljnosti konkretne situacije i mogućnosti ponavljanja nasilja, odnosno neophodno je izvršiti pravilnu procjenu rizika. Na osnovu toga treba napraviti plan upravljanja rizikom u smislu obezbjeđivanja koordinisane bezbjednosti i podrške žrtvi nasilja. Prilikom procjene rizika treba posebnu pažnju obratiti na činjenicu da li učinilac nasilja u posjedu ima oružje, da li ga je koristio, odnosno da li ima pristup oružju.

¹⁷ Član 8 Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o zaštiti od nasilja predviđa novi član 12a, koji glasi: „(1) Po svakoj prijavi nasilja u porodici vrši se procjena rizika.

(2) Nadležni policijski službenik vrši procjenu rizika na osnovu prikupljenih obavještenja o tome: a) da li je učinilac ranije ili neposredno prije procjene rizika učinio nasilje u porodici ili neki drugi vid nasilja i da li je spremjan da ga ponovi,
b) da li je prijetio ubistvom ili samoubistvom,
v) da li posjeduje oružje,
g) da li je mentalno bolestan ili zloupotrebljava psihoaktivne supstance,
d) da li postoji sukob oko starateljstva nad djetetom ili oko načina održavanja ličnog kontakta djeteta i roditelja koji je učinilac,
đ) da li je učiniocu izrečena hitna mјera ili mјera zaštite od nasilja u porodici,
e) da li žrtva doživljava strah i kako ona procjenjuje rizik od ponavljanja nasilja i
ž) druge činjenice i okolnosti od značaja za procjenu rizika.

(3) Ministar unutrašnjih poslova donosi Pravilnik o postupku i načinu sprovođenja procjene rizika.“

¹⁸ Član 51 Istanbulske konvencije nalaže članicama preduzimanje neophodnih zakonodavnih i drugih mјera u cilju osiguranja da nadležni organi obave procjenu rizika od smrtnosti, ozbiljnosti situacije i rizika od ponavljanja nasilja s ciljem upravljanja rizikom i ako je neophodno, koordiniranog osiguranja i podrške. Posebno je naglašena potreba da se prilikom procjene rizika uzme u obzir činjenica da učinici nasilja posjeduju vatreno oružje, odnosno da imaju pristup vatrenom oružju. Ova obaveza je predviđena i Direktivom 2012/29/EU o uspostavi minimalnih standarda za prava, podršku i zaštitu žrtava krivičnih djela.

Zakonom o izmjenama i dopunama Zakona o zaštiti od nasilja u porodici izvršena je izmjena člana 12 i to tako što je brisan stav 6 kojim je predviđeno pokretanje prekršajnog postupka protiv učinioca nasilja u porodici, a ostali stavovi su manje ili više mijenjani. Izmjenom odredbe stava 5 je predviđeno da nadležni javni tužilac, nakon okončanja istrage, u pisanoj formi obavještava nadležnog policijskog službenika o podizanju optužnice protiv osumnjičenog lica ili o obustavi istrage, kao i o razlozima za obustavu istrage. Dakle, predviđena je obaveza da javni tužilac obavijesti nadležnog policijskog službenika o navedenim činjenicama, a sve u cilju omogućavanja da te informacije budu dostupne i žrtvi. Dosadašnja praksa je pokazala da žrtva često nije upoznata sa tokom postupka koji se preduzima prema učiniocu nasilja, a, isto tako, da informacije o tome nema ni centar za socijalni rad. Upravo zbog toga, zakonodavac je predvidio obavezu da nadležni policijski službenik sva obavještenja uz procjenu rizika dostavi i centru za socijalni rad.¹⁹

Zakonom o izmjenama i dopunama Zakona o zaštiti od nasilja u porodici nije se mijenjala suština hitnih mjera zaštite, ali je proširen krug lica koja mogu podnijeti prijedlog za izricanje hitne mjere zaštite jer se zakonom izričito navodi da to može učiniti nadležni policijski službenik, centar za socijalni rad ili žrtva nasilja u porodici ili porodičnoj zajednici.²⁰

¹⁹ Član 7 Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o zaštiti od nasilja u porodici glasi:

„Član 12 mijenja se i glasi:

„(1) Članovi porodice, subjekti zaštite, kao i zaposleni u obrazovnim, socijalnim i zdravstvenim ustanovama, kao i svaki drugi građanin, dužni su odmah nakon saznanja da je počinjeno nasilje u porodici ili da postoji osnov sumnje da je počinjeno nasilje u porodici, prijaviti to policiji.

(2) Nakon prijema prijave da je učinjeno nasilje u porodici, nadležni policijski službenik je dužan da odmah o tome obavijesti centar za socijalni rad, koji će odmah neposredno pružiti socijalnu zaštitu i psihosocijalnu pomoć žrtvi, preuzeti druge mjere iz svoje nadležnosti, te o tome sačiniti službeni izvještaj.

(3) Zdravstvena ustanova omogućuje žrtvi besplatan ljekarski pregled radi utvrđivanja postojanja povreda fizičkog ili psihičkog integriteta.

(4) O izvršenom nasilju u porodici nadležni policijski službenik odmah obavještava i nadležnog javnog tužioca i, uz izvještaj, dostavlja prikupljene dokaze i procjenu rizika.

(5) Nadležni javni tužilac, nakon okončanja istrage, u pisanoj formi, obavještava nadležnog policijskog službenika o podizanju optužnice protiv osumnjičenog lica ili o obustavi istrage, kao i o razlozima za obustavu istrage.

(6) Obavještenja i procjenu rizika, osim nadležnom javnom tužiocu, nadležni policijski službenik dostavlja i centru za socijalni rad.“

²⁰ Član 9 Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o zaštiti od nasilja u porodici glasi:

„U članu 13 u stavu 2 riječi: „prekršajno odjeljenje nadležnog osnovnog suda“ zamjenjuju se riječima: „nadležni sud u prekršajnom postupku“.

Stav 3 mijenja se i glasi:

„Prijedlog za izricanje hitne mjere zaštite podnosi nadležni policijski službenik, centar za socijalni rad ili žrtva nasilja u porodici ili porodičnoj zajednici, a izriču se najkasnije u roku od 24 časa od prijema prijedloga, odnosno izvođenja učinioca nasilja u porodici pred sud.“

Uvođenje „lica od povjerenja“

Značajnu novinu u regulativi nasilja u porodici ili porodičnoj zajednici predstavlja uvođenje „lica od povjerenja“. Zakonodavac predviđa da žrtva može izabrati, prije ili u toku postupka, „lice od povjerenja“ koje će biti prisutno tokom jednog ili više postupaka ili radnji u vezi sa zaštitom od nasilja u porodici. Predviđeno je da „lice od povjerenja“ može biti bilo koje punoljetno lice osim učinioca nasilja. Dakle, to može biti i drugi član porodice ili porodične zajednice, prijatelj, rođak i sl., neovisno od njegovog obrazovanja ili nekog drugog statusa. Ovim se ne dira u pravo žrtve nasilja da ima punomoćnika u postupku koji će se starati o zaštiti njenih prava i interesa. Zakonodavac je izričito naglasio da „lice od povjerenja“ ne može biti učinilac nasilja u porodici, čime je onemogućena zloupotreba ovog zakonskog rješenja. Nadležni organi su obavezni da omoguće prisustvo „lica od povjerenja“ u svim postupcima i radnjama u koje je uključena žrtva, u skladu sa propisima iz svoje nadležnosti.²¹ U praksi se postavilo pitanje da li ova lica mogu aktivno učestvovati u postupcima ili se njihova uloga svodi na davanje moralne i emotivne podrške žrtvi. Prema iskustvu drugih zemalja u ovoj oblasti može se reći da „lice od povjerenja“ ima pravo da bude prisutno prilikom preduzimanja radnji, ali nema pravo da aktivno učestvuje u tim radnjama. Uloga ovog lica u postupku pružanja pomoći i zaštite žrtvi nasilja u porodici ogleda se u pasivnom davanju podrške, samim prisustvom, nekim gestom, pokretom ili pogledom kojim se žrtva moralno jača.²²

²¹ Član 10 Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o zaštiti od nasilja u porodici glasi:

„Poslije člana 21 dodaje se novi član 21a, koji glasi:

„(1) Žrtva može izabrati, prije ili u toku postupka, **lice od povjerenja** koje će biti prisutno tokom jednog ili više postupaka ili radnji u vezi zaštite od nasilja u porodici.

(2) Lice od povjerenja može biti bilo koje punoljetno lice osim učinioca nasilja.

(3) Nadležni organi su obavezni da omoguće prisustvo lica od povjerenja u svim postupcima i radnjama u koje je uključena žrtva, u skladu sa propisima iz svoje nadležnosti.

(4) Žrtva nasilja ima pravo na punomoćnika u postupku.“

²² Značajna iskustva u pogledu primjene odredaba o učešću „lica od povjerenja“ u postupcima pružanja zaštite žrtvama nasilja u porodici imaju država Republika Hrvatska koja je slična rješenja u svoj pravni sistem uvela na osnovu obaveza koje su proizašle iz Direktiva 2012/29/EU (član 3, st. 3 – „ako to nije u suprotnosti sa interesima žrtve ili ako time ne bi bio ugrožen tok postupka, države članice dopuštaju žrtvama da ih pri prvom kontaktu s nadležnim tijelom prati osoba koju odaberu ako zbog uticaja krivičnog djela žrtva treba pomoći da razumije ili da se nju razumije“; čl. 20, st. 3 – „da žrtve prate njihovi zakonski zastupnici i osoba koju odaberu, osim ako je donesena drukčija obrazložena odluka“). Prema Zakonu o zaštiti od nasilja u porodici Republike Hrvatske, član 8, st. 8 „osoba od povjerenja je zakonski zastupnik ili druga punoljetna osoba po izboru žrtve nasilja u obitelji osim ako je predložena ili pozvana u svojstvu svjedoka“.

Ukidanje prekršajnog kažnjavanja

Najznačajnija novina u oblasti pravnog regulisanja nasilja u porodici jeste ukidanje prekršajnog kažnjavanja za nasilje u porodici, što praktično znači da se od momenta stupanja na snagu ovog zakona nasilje u porodici ne može tretirati kao prekršaj, već samo kao krivično djelo. Naziv glave IV se mijenja tako što umjesto dosadašnjeg naziva „SANKCIJE“ ova glava nosi naziv „ZAŠTITNE MJERE“, a umjesto odredaba člana 22 kojim se navode prekršajne sankcije za zaštitu od nasilja u porodici, u ovom članu se propisuje: „Mjere za zaštitu žrtve od nasilja u porodici su zaštitne mjere. Svrha zaštitnih mjer jest da se osigura nužna zaštita i bezbjednost žrtve, te otklone stanja ili uslovi koji mogu biti od uticaja ili mogu pogodovati ili podsticajno djelovati da učinilac ubuduće vrši radnje nasilja u porodici“.²³ Vrste zaštitnih mjer i rok za njihovo izricanje nisu mijenjani.²⁴ U skladu sa ovom izmjenom dodaje se i novi član 23a kojim se predviđa: „Zaštitne mjeru iz člana 23, stav 3 ovog zakona izriču se samostalno i predmet su direktnog izvršenja organa nadležnih za njihovo sprovođenje, u skladu sa odredbama ovog zakona,“ a briše se član 23b Zakona o zaštiti od nasilja u porodici.²⁵

Zakonodavac je izmijenio i kaznene odredbe (član 42) tako što je brisao odredbe o prekršajnoj odgovornosti učinioca nasilja. Odredbe o prekršajnoj odgovornosti za nepostupanje po odredbama ovog zakona su ostale, ali je izmijenjen okvir novčanih kazni. Novim odredbama je predviđeno da će novčanom kaznom od 1.000 KM do 3.000 KM biti kažnen za prekršaj zaposleni u obrazovnoj, socijalnoj i zdravstvenoj ustanovi koji ne prijavi nasilje u porodici. Novčanom kaznom od 300 KM do 900 KM kazniće se za prekršaj građanin koji ne prijavi nasilje u porodici, kao i član porodice ili porodične zajednice koji ne prijavi nasilje u porodici izvršeno prema djetetu, osim u slučaju kada je i sam žrtva nasilja u porodici. Imajući u vidu značaj evidencije o preduzetim radnjama po ovom zakonu, kao i značaj podataka o broju pokrenutih i završenih postupaka i drugih mjeru i izvještaja koji se o tome dostavljaju

²³ Novi stav 1 i 2 člana 22 Zakona o zaštiti od nasilja u porodici.

²⁴ Član 22:

,,(3) Zaštitne mjeru su:

- a) udaljenje iz stana, kuće ili nekog drugog stambenog prostora,
- b) zabrana približavanja žrtvi nasilja u porodici ili porodičnoj zajednici (u daljem tekstu: zabrana približavanja žrtvi),
- v) zabrana uz nemiravanja ili uhođenja žrtve nasilja u porodici ili porodičnoj zajednici (u daljem tekstu: zabrana uz nemiravanja ili uhođenja žrtve),
- g) obavezan psihosocijalni tretman i
- d) obavezno liječenje od zavisnosti.

(4) Zaštitne mjeru izriče nadležni sud u prekršajnom postupku, a na prijedlog nadležnog policijskog službenika, centra za socijalni rad ili žrtve nasilja u porodici.

(5) Sud je dužan izreći zaštitne mjeru u roku od 30 dana od podnošenja Prijedloga za izricanje zaštitne mjeru.“

²⁵ Član 23b glasi: „Prekršajni postupak prema maloljetnim učiniocima nasilja u porodici i izricanje vaspitnih mjeru sprovodi se u skladu sa odredbama zakona kojim se propisuju prekršaji.“

nadležnom ministarstvu, zakonodavac je predviđao da će se subjekti zaštite i druga tijela ovlašćena za postupanje po ovom zakonu koji ne postupe u skladu sa članom 34, stav 1 ovog zakona kazniti novčanom kaznom od 3.000 KM do 5.000 KM.²⁶ U tekstu Zakona je unijeta i odredba kojom se naglašava da će policijski službenik koji ne postupi u skladu sa obavezama iz ovog zakona po prijavi nasilja u porodici snositi odgovornost u skladu sa zakonom.²⁷

Izmjene Krivičnog zakonika Republike Srpske

Zakonom o izmjenama i dopunama Krivičnog zakonika Republike Srpske²⁸ („Službeni glasnik“, br. 15/21 od 23.02.2021. godine) izmijenjen je osnovni oblik krivičnog djela nasilje u porodici ili porodičnoj zajednici tako što je brisan objektivni uslov inkriminacije koji je unesen u zakonski opis ovog krivičnog djela sa ciljem da omogući razlikovanje osnovnog oblika krivičnog djela nasilja u porodici ili porodičnoj zajednici od nasilja u porodici kao prekršaja.

Nakon izvršenih izmjena, krivično djelo nasilje u porodici ili porodičnoj zajednici (član 190) glasi:

„(1) Ko primjenom nasilja, prijetnjom da će napasti na život ili tijelo, drskim ili bezobzirnim ponašanjem ugrožava spokojstvo, tjelesni integritet ili duševno zdravlje člana svoje porodice ili porodične zajednice, kazniće se novčanom kaznom ili kaznom zatvora do tri godine.

(2) Ako je pri izvršenju djela iz stava 1 ovog člana korišćeno oružje, opasno oruđe ili drugo sredstvo pogodno da tijelo teško povrijedi ili zdravlje naruši, učinilac će se kazniti kaznom zatvora od šest mjeseci do pet godina.

²⁶ V. član 14 Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o zaštiti od nasilja u porodici.

²⁷ V. član 15 Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o zaštiti od nasilja u porodici.

Zakonom o izmjenama i dopunama Zakona o policiji i unutrašnjim poslovima je predviđen novi stav u član 55 koji glasi: „(3) Ukoliko je prijavljeno nasilje, odnosno prijetnja nasiljem u porodici, policijski službenici dužni su da, u saradnji sa drugim nadležnim organima, odmah preduzmu potrebne mjere i radnje u skladu sa zakonom, čijim vršenjem se sprečava, odnosno zaustavlja nasilje koje za posljedicu može imati nanošenje teških tjelesnih povreda ili lišenje života.“ „Službeni glasnik RS“, broj. 58/19 od 16. 7. 2019. godine.

²⁸ Član 40 glasi: „U članu 190 u stavu 1 riječi: „i time dovede do povrede njegovog fizičkog ili psihičkog integriteta“ brišu se.

Stav 2 mijenja se i glasi:

„(2) Ako je pri izvršenju djela iz stava 1. ovog člana korišteno oružje, opasno oruđe ili drugo sredstvo pogodno da tijelo teško povrijedi ili zdravlje naruši, učinilac će se kazniti kaznom zatvora od šest mjeseci do pet godina.“ U stavu 5 riječi: „od tri mjeseca“ brišu se.

U stavu 6 poslije riječi: „sredstvo“ riječ: „te“ briše se, a poslije riječi: „domaćinstvu“ dodaje se zapeta i riječi: „te lica koja su međusobno bila ili su još u emotivnoj ili intimnoj vezi, nezavisno od toga da li učinilac dijeli ili je dijelio domaćinstvo sa žrtvom.“

(3) Ako je uslijed djela iz st. 1 i 2 ovog člana nastupila teška tjelesna povreda ili teško narušavanje zdravlja ili su djela učinjena prema djetetu ili u prisustvu djeteta, učinilac će se kazniti kaznom zatvora od dvije do deset godina.

(4) Ako je uslijed djela iz st. 1, 2 i 3 ovog člana nastupila smrt člana porodice ili porodične zajednice, učinilac će se kazniti kaznom zatvora od tri do petnaest godina.

(5) Ko prekrši zaštitne mjere ili hitne mjere zaštite od nasilja u porodici koje mu je sud odredio na osnovu zakona, kazniće se novčanom kaznom i kaznom zatvora do tri godine.

(6) Članom porodice ili porodične zajednice, u smislu ovog krivičnog djela, smatraju se supružnici ili bivši supružnici i njihova djeca i djeca svakog od njih, vanbračni partneri ili bivši vanbračni partneri, njihova djeca ili djeca svakog od njih, srodnici po tazbini zaključno do drugog stepena bez obzira na činjenicu da je bračna zajednica prestala, roditelji sadašnjih i bivših bračnih i vanbračnih partnera, srodnici iz potpunog usvojenja u pravoj liniji bez ograničenja, a u pobočnoj zaključno sa četvrtim stepenom, kao i srodnici iz nepotpunog usvojenja, lica koja vezuje odnos starateljstva, lica koja žive ili su živjela u istom porodičnom domaćinstvu, bez obzira na srodstvo, lica koja imaju zajedničko dijete ili je dijete začeto, iako nikada nisu živjela u istom porodičnom domaćinstvu, te lica koja su međusobno bila ili su još u emotivnoj ili intimnoj vezi, nezavisno od toga da li učinilac dijeli ili je dijelio domaćinstvo sa žrtvom.“

Suštinu navedenih izmjena predstavlja činjenica da je za postojanje osnovnog oblika krivičnog djela dovoljno utvrditi da je učinilac nasiljem, drskim ili bezobzirnim ponašanje, prijetnom da će napasti na život ili tijelo pasivnog subjekta ugrozio spokojstvo, tjelesni integritet ili duševno zdravlje člana svoje porodice ili porodične zajednice. Dakle, ovo je delikt ugrožavanja, te nije potrebno da dođe do povrede fizičkog ili psihičkog integriteta pasivnog subjekta da bi se ova inkriminacija mogla primijeniti (kao što je to bio slučaj prije izmjene KZ-a). Moglo bi se reći da je izvršenim izmjenama zakonsko biće osnovnog oblika ovog krivičnog djela vraćeno na prvobitni oblik (koji je bio predviđen Krivičnim zakonom iz 2000. godine), koji je imao svoju primjenu odmah nakon stupanja Krivičnog zakonika iz 2000. godine koji je ovu inkriminaciju unio u naš pravni sistem na snagu. Dakle, radi se o zakonskom rješenju koje je već bilo u primjeni u našem pravosudnom sistemu, što navodi na zaključak da ne bi trebalo da postoje problemi u njegovoј praktičnoj primjeni. S druge strane, ovim rješenjem je omogućena primjena osnovnog oblika krivičnog djela nasilje u porodici ili porodičnoj zajednici na sve one situacije koje su od 2006. godine tretirane kao prekršaj u skladu sa Zakonom o zaštiti od nasilja u porodici.

U skladu sa zahtjevima Istanbulske konvencije, proširen je i pojам člana porodice ili porodične zajednice, tako da on sada obuhvata i lica koja su međusobno bila ili su još u emotivnoj ili intimnoj vezi, nezavisno od toga da li učinilac dijeli ili je dijelio domaćinstvo sa žrtvom.

Activity supported by the
Canada Fund for Local Initiatives

Activité réalisée avec l'appui du
Fonds canadien d'initiatives locales

Canada

II. ISTRAŽIVANJE

Metodologija i ciljevi istraživanja

Istraživanje koje smo sproveli u periodu od novembra do decembra 2021. godine je kvalitativno-kvantitativnog tipa i sadrži dva dijela:

Prvi dio istraživanja predstavlja analizu statističkih podataka Ministarstva unutrašnjih poslova Republike Srpske za period od 1. 5. 2019. godine do 30. 4. 2020. godine i period od 1. 5. 2020. godine do 30. 4. 2021. godine, koji ima cilj da se uporedi period prije i nakon stupanja Zakona o zaštiti od nasilja u porodici na snagu u pogledu obima ovih krivičnih djela.

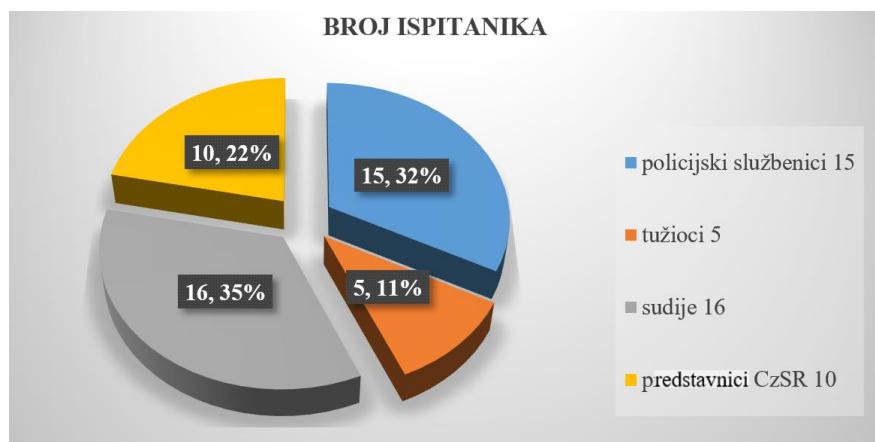
Drugi dio predstavlja kvalitativno-kvantitativnu analizu upitnika kojima su ispitivani stavovi profesionalaca.

Za potrebe istraživanja kreirana su dva tipa polustrukturisanih upitnika kojima su ispitivani stavovi:

a) policijskih službenika/ca Ministarstva unutrašnjih poslova Republike Srpske o primjeni izmjena i dopuna Zakona o zaštiti od nasilja u porodici i Krivičnog zakonika Republike Srpske, te o efikasnosti Pravilnika o procjeni rizika ugroženosti žrtve nasilja u porodici.

b) predstavnika pravosuđa (sudije i tužioci) i organa socijalnog staranja o efikasnosti izmjena i dopuna Zakona o zaštiti od nasilja u porodici i Krivičnog zakonika Republike Srpske.

Ukupan broj ispitanika iznosiO JE 46 (N=46) po strukturi predstavljenoj u grafičkom prikazu:

Grafikon 1

Na osnovu rezultata dobijenih iz polustrukturisanih upitnika profesionalaca subjekata zaštite i analize statističkih podataka o obimu nasilja u porodici u Republici Srpskoj, osnovni ciljevi istraživanja bili su dobiti rezultate, odnosno odgovore na sljedeće:

- 1) Da li su izmjene i dopune relevantnih zakona uticale na obim predmeta nasilja u porodici u periodu 1. 5. 2019–30. 4. 2020. godine i 1. 5. 2020–30. 4. 2021. godine, prema podacima kojima raspolaže Ministarstvo unutrašnjih poslova Republike Srske?
- 2) Da li izmjene i dopune relevantnih zakona utiču na efikasnost rada subjekata zaštite i unapređenje zaštite žrtva posmatrano kroz stavove profesionalaca relevantnih subjekata zaštite?

S obzirom na navedeno, analiza stanja u posmatranom periodu omogućava uvid u trenutno stanje po pitanju nasilja u porodici, odnosno sticanje saznanja o efikasnosti primijenjenih metoda nadležnih subjekata u sprečavanju i suzbijanju nasilja u porodici i ukazuje na određene nedostatke koje treba prevazići i otkloniti kako bi problem bio tretiran na adekvatan način.

Hipoteze istraživanja prilagođene su ciljevima istraživanja. Saglasno tome, pošlo se od sljedećih hipoteza:

Osnovna hipoteza: Nakon stupanja novih zakonskih rješenja u oblasti nasilja u porodici na snagu, povećan je obim i intenzitet zaštite žrtava nasilja u porodici, kao i efikasnost postupaka koji se sprovode u praksi.

Hipoteza 1: Novine u krivičnopravnoj regulativi nasilja u porodici ili porodičnoj zajednici u Republici Srpskoj dovode do efikasnije zaštite žrtva.

Hipoteza 2: Novine u krivičnopravnoj regulativi nasilja u porodici ili porodičnoj zajednici u Republici Srpskoj primjenjuju se u praksi.

Analiza statističkih podataka MUP RS

Analiza statističkih podataka Ministarstva unutrašnjih poslova Republike Srske za period od 1. 5. 2019. godine do 30. 4. 2020. godine i period od 1. 5. 2020. godine do 30. 4. 2021. godine ima cilj da se uporedi period prije i nakon stupanja izmjena i dopuna Zakona o zaštiti od nasilja u porodici na snagu, u pogledu obima ovih krivičnih djela.

Prema podacima MUP-a RS, broj prijavljenih slučajeva nasilja u porodici nakon izmjena zakonske regulative smanjen je za 11,78% (vidjeti tabelu 1), ali je broj krivičnih djela povećan za 63,82% što je uslovilo smanjenje broja prekršaja za 87,59 %. S tim u vezi, može se zaključiti da se izmjene zakona efikasno primjenjuju već u prvoj godini primjene. Smanjenje

broja prijavljenih slučajeva nasilja u porodici ne možemo tumačiti kao da se broj slučajeva nasilja u porodici smanjio, ako uzmemo u obzir izvještaje nevladinog sektora o broju prijava na SOS telefon i činjenicu da se radi o periodu kada su još uvijek na snazi epidemiološke mjere zbog kojih je žrtvama ili drugim prijaviteljima ponekad prijavljivanje otežano.

Tabela 1. Statistički podaci MUP-a RS o prijavljenim slučajevima, KD i prekršajima

Statistički podaci	Period prije izmjena zakona ²⁹	Period poslije izmjena zakona ³⁰	Promjena izražena u procentima
Prijavljeni slučajevi nasilja u porodici	1197	1056	-11.78 %
Broj KD	481	788	+63.82%
Iзвјештаји поднесени OJT o починjenom KD	471	769	+63.27%
Broj prekršaja	532	66	-87.59
Iзвјештајi dostavljeni OJT o poduzetim mjerama i radnjama	184	205	+11.41%

U tabeli 2 prikazana je statistika predloženih i izrečenih zaštitnih i hitnih mjera zaštite, a kada se uporede rezultati prije i poslije izmjene zakona, vrlo je interesantna različitost statističkih pokazatelja koji se odnose na predložene/izrečene zaštitne mjere i hitne mjere zaštite. Naime, kao što je i vidljivo u navedenoj tabeli, u uporednom periodu rapidno je smanjeno predlaganje i izricanje zaštitnih mjera, dok je predlaganje i izricanje hitnih mjera zaštite povećano za 204,76%. Dakle, nesporno je podizanje nivoa efikasnosti primjene zakonskih rješenja koja se odnose na hitne mjere zaštite, ali negativan trend predloženih i izrečenih, tj. sprovedenih zaštitnih mjera predstavlja element koji bi analitički trebalo posmatrati i u narednom periodu, te u slučaju konstatovanja iste dinamike kretanja, preduzati adekvatne mjere na unapređenju stanja u oblasti predlaganja i izricanja, odnosno sproveođenja zaštitnih mjera. S tim u vezi, treba se nastaviti posmatrati i odnos predloženih i izrečenih hitnih mjera zaštite, jer se ne može isključiti ni povezanost i međusobna uslovljenošć jednih i drugih mjera.

²⁹ Period od 1. 5. 2019. godine do 30. 4. 2020. godine.

³⁰ Period od 1. 5. 2020. godine do 30. 4. 2021. godine.

Tabela 2. Statistički podaci MUP-a RS o zaštitnim mjerama i hitnim mjerama zaštite

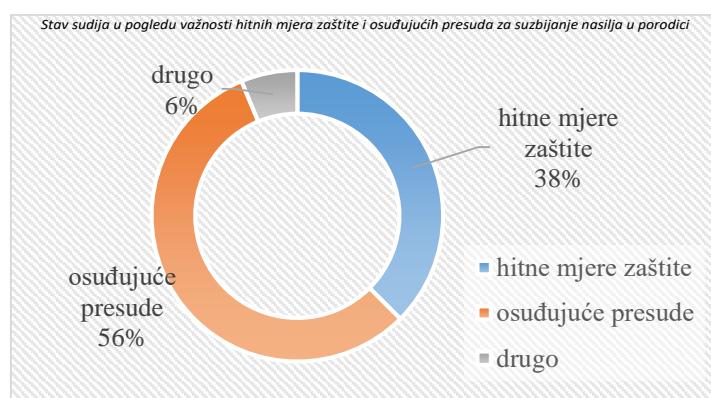
Statistički podaci	Period prije izmjena zakona ³¹	Period poslije izmjena zakona ³²	Promjena izražena u procentima
Predložene zaštitine mjere	76	39	-48.68%
Izrečene (sprovedene) mjere zaštite	64	32	-50%
Predložene hitne mjere zaštite	25	65	+160%
Predložene hitne mjere zaštite od strane policije	25	60	+140%
Izrečene (sprovedene) hitne zaštitne mjere	21	64	+204.76%

Rezultati istraživanja

Rezultati istraživanja koji su dobijeni analizom upitnika biće prikazani preko najrelevantnijih tema koje su bile predmet istraživanja, s obzirom na to da su analizom obuhvaćeni različiti profili stručnjaka za koje su kreirani različiti instrumenti upitnika (vidjeti instrumente u prilogu).

Hitne mjere zaštite

Nalazi istraživanja ukazuju da je samo 12,5 odsto sudija u praksi izričalo hitne mjere zaštite.

Grafikon 2

³¹ Period od 1. 5. 2019. godine do 30. 4. 2020. godine.

³² Period od 1. 5. 2020. godine do 30. 4. 2021. godine.

Iz predstavljenog grafikona broj 2 vidljivo je da čak 38% anketiranih sudija smatra da hitne mjere zaštite više doprinose sprečavanju i suzbijanju nasilja u porodici, iako ih je samo 12,5% u praksi izričalo hitne mjere zaštite. Nesporno je da 56 procenata sudija cijeni da osuđujuće presude doprinose generalnoj prevenciji, što i jeste svrha kažnjavanja, ali navedeni stav sudija o značaju hitnih mjeru zaštite treba da se prenese i u praktičnu primjenjivost.

Tabela 3. Vrednovanje promjena značajnih za rad policije u Zakonu o zaštiti od nasilja u porodici i Krivičnom zakoniku RS

Promjena	Apsolutno važno	Umjereno važno	Umjereno nevažno	Apsolutno nevažno
Ukidanje prekršajne odgovornosti za nasilje u porodici	50%	/	35.71%	14.29%
Sprovođenje procjene rizika	14.29%	28.57%	50%	7.14%
Mogućnost podnošenja prijedloga za izricanje hitnih mjeru zaštite od strane žrtve i CZSR	35.71%	64.29%	/	/
Uvođenje osobe od povjerenja	/	7.14%	14.29%	78.57%

Za razliku od sudija, policijski službenici najviše vrednuju promjenu koja se odnosi na mogućnost podnošenja prijedloga za izricanje hitnih mjeru zaštite od strane žrtve i organa socijalnog staranja, u odnosu na druge navedene promjene (vidjeti tabelu 3). Osim ove, ponuđene promjene su i ukidanje prekršajne odgovornosti koja je po važnosti drugorangirana, zatim sprovođenje procjene rizika kao trećerangirana i uvođenje osobe od povjerenja za koju su se izjasnili da je najmanje važna promjena. Uz analizu ovih stavova policijskih službenika treba imati u vidu da promjena koja se odnosi na podnošenje prijedloga za izricanje zaštitnih i hitnih mjeru zaštite od strane žrtve i organa socijalnog staranja umnogome pruža podršku policijskim službenicima u postupanju u slučajevima nasilja u porodici, te je stoga razumljiva prvorangiranost ove promjene, dok je nesporno da i dalje samo polovina policijskih službenika smatra da je trebalo da se ukine prekršajna odgovornost za pojedine radnje izvršenja nasilja u porodici. Nisko rangiranje promjene u vezi sa uvođenjem osobe od povjerenja moguće je posmatrati i u kontekstu postojećih problema u vezi sa primjenom ovog instituta u praksi, a ne samo kroz odnos policijskih službenika prema njemu.

Podnošenje prijedloga za izricanje hitnih mjeru zaštite od strane žrtve i organa socijalnog staranja najviše je rangirana promjena i kada su u pitanju predstavnici centara za

socijalni rad koji navode da u svakom slučaju (100%) informišu žrtvu o pokretanju hitnih mjera zaštite, kao i drugim pravima i mogućnostima.

U vezi sa hitnim mjerama zaštite ispitivalo se da li one doprinose unapređenju zaštite žrtava, te se 93 odsto policijskih službenika, odnosno 100 odsto predstavnika organa starateljstva izjasnilo da doprinose.

Sporan je podatak da 60 odsto policijskih službenika nije dobijalo zahtjeve predstavnika centara za socijalni rad o dostavljenim informacijama potrebnim za podnošenje prijedloga za izricanje hitnih mjera zaštite. Naime, njih 33 odsto su se izjasnili da jesu, a bilo je i drugih odgovora od kojih se izdvaja da je prijedlog za izricanje hitne mjere išao od policije. Ovakav podatak ukazuje na potrebu permanentne obuke predstavnika centara za socijalni rad kako bi stekli znanja i vještine potrebne za prikupljanje obaveštenja i kvalitetno sačinjavanje prijedloga za izricanje hitnih mjera zaštite, u cilju povećanja broja rješenja postupajućih sudija kojima se mjera izriče.

Nalaz da se 47 odsto policijskih službenika izjasnilo da su im poznati slučajevi da je izrečena/sprovedena hitna mjera zaštite, a istraha okončana naredbom za obustavljanje istrage, sigurno treba da dā smjernice za dalje, dublje analize u kontekstu uporednog posmatranja izrečenih mjera i naredbi o obustavljanju i nesporovođenju istrage. Naime, izrečena i sprovedena hitna mjera zaštite ukazuje na činjenicu da se nasilje dogodilo i/ili postoji opasnost od počinjenja nasilja zbog čega je opravdano postaviti pitanje da li su preduzete sve raspoložive mјere i radnje u istrazi koje treba da rezultiraju podizanjem optužnice i osuđujućim presudama. S druge strane, tužioci su naveli da takav slučaj nisu imali u svojoj praksi, niti im je poznat ovakav slučaj, dok je u uzorku sudija u malom procentu (6%) ipak poznato da se ovo dešavalо. Ovakvi pokazatelji takođe otvaraju prostor za analiziranje da li tužioci tokom istrage imaju ili prikupljaju obaveštenja o podnesenim prijedlozima i izrečenim mjerama.

U odgovorima u vezi sa hitnim mjerama zaštite u smislu unapređenja postojeće prakse bilo je različitih stavova od strane policijskih službenika, od kojih izdvajamo dva najznačajnija:

1) da se zakonom uredi da je MUP nadležan za predlaganje hitnih mjera zaštite, a centri za socijalni rad/organi socijalnog staranja za predlaganje ostalih zaštitnih mjera;

2) da hitne zaštitne mјere ne izriče sud za prekršaje već sudija za prethodni postupak, odnosno da u krivični postupak ne može biti uključeno Odjeljenje za prekršaje osnovnih sudova.³³

U dijelu analize dobijenih rezultata koji se odnose na zaštitne mјere, izdvaja se mјera udaljenja nasilnika iz stana, kuće ili drugog stambenog prostora kao mјera za koju policijski

³³ Navedeni stavovi pokazuju da postoji nerazumijevanje suštine novih zakonskih rješenja, te da je neophodno pojačati aktivnosti na edukaciji svih subjekata zaštite.

službenici smatraju da je neprovodiva u praksi. Osim ovoga, istakli su da se u praksi dešava da se žrtva protiviti izricanju zaštitnih ili hitnih mjera zaštite.

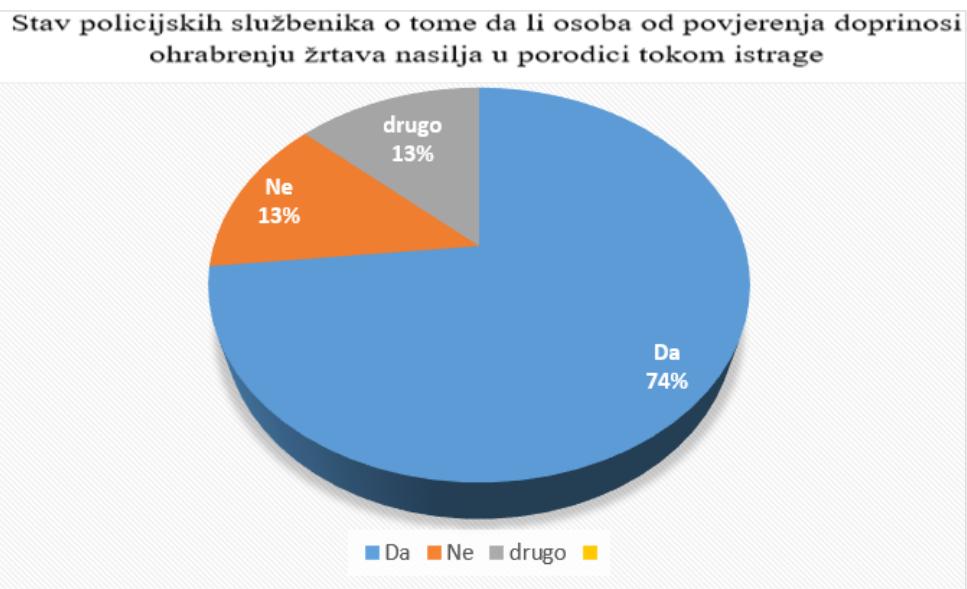
„Zaštitne mjere udaljenja nasilnika iz stana su kontraproduktivne i u praksi neprovodive. Pojašnjenja radi, ako je nasilnik učinio KD i postoji opasnost od ponavljanja, i za njega je potrebno zatražiti mjeru određivanja pritvora. Po ovom zakonu, ako postoji opravdana ugroženost žrtve, potrebno je žrtvu izmjestiti iz zajedničkog domaćinstva.“

Stav policijskog službenika/ce

S obzirom na to da je predmet ovog istraživanja ispitivanje stavova profesionalaca, svakako bi efikasnost i provodivost mjera zaštite, uključujući i hitne mjere zaštite, trebalo ispitati i na drugi način. U svakom slučaju, svršishodno je razmatranje iznesenih stavova i prijedloga profesionalaca kako bi se razmotrilo donošenje definisanih procedura i smjernica koje bi olakšale postupanje u praksi, ali i kako bi se definisale dodatne potrebe stručnog usavršavanja profesionalaca.

Osoba od povjerenja

U odnosu na druge ponuđene promjene, kako je navedeno, policijski službenici najmanje značajnom su rangirali uvođenje osobe od povjerenja. Naime samo 7,14 odsto smatra da je ova novina umjerenovo važna (vidjeti tabelu 3) u odnosu na druge navedene promjene. S druge strane, njih 73 odsto se izjasnilo da bi takva mjera mogla da doprinose ohrabrenju žrtava nasilja u porodici u toku istrage (vidjeti grafikon 3).

Grafikon 3

U obrazloženju *tabele broj 3* dijelom se objasnila različitost stavova policijskih službenika prilikom rangiranja značaja promjena u Zakonu o zaštiti od nasilja u porodici i izuzetno visok procenat od 74% da će lice od povjerenja doprinijeti podršci žrtve nasilja u porodici. Dakle, navedeni procenat nedvosmisленo ukazuje na podršku ovoj promjeni, ali sa nesigurnošću u adekvatnu realizaciju u praksi. Prema tome, nalaze o značaju, te o procjeni uticaja osobe od povjerenja treba uzeti sa rezervom, odnosno samo kao stav, a ne kao iskustvo iz policijske prakse, jer se u odgovoru na pitanje da li su obavljali razgovor sa oštećenom u prisustvu osobe od povjerenja njih 100 odsto izjasnilo da nisu.

Takođe, podjednak je procenat ispitanika koji su se izjasnili negativno i onih koji su imali drugačije razmišljanje, od kojih izdvajamo ono da bi osoba od povjerenja mogla sugestivno djelovati na žrtvu.

Slične stavove iznose i predstavnici CSR. Naime, svi se slažu da bi lice od povjerenja moglo doprinijeti ohrabrenju žrtve, ali samo 10 odsto njih je obavljalo razgovor u prisustvu tog lica, dok ih je isto toliko navelo da žrtve nisu koristile tu mogućnost.

Ulogu lica od povjerenja kao doprinosa ohrabrenju žrtve da svjedoči ili da podnese prijedlog za izricanje hitne mjere zaštite pozitivnom ocjenjuju i predstavnici pravosudne zajednice (sudije i tužioци) u procentu preko 90 odsto, ali nikо od njih nije naveo da je imao iskustva sa saslušavanjem žrtve u prisustvu tih lica, bilo u istrazi ili pred sudom, što jasno ukazuje na to da ova novina nije zaživjela u praksi.

Ukidanje prekršajne odgovornosti

Kada je riječ o ukidanju prekršajne odgovornosti u pogledu pojednostavljenja policijskog postupanja, njih 87 odsto se izjasnilo da im ova novina nije pojednostavila rad, odnosno 13 odsto smatra da jeste. S tim u vezi, neki od policijskih službenika ocjenjuju vrlo negativnim ukidanje prekršajne odgovornosti navodeći da u vezi sa tim postoje brojne posljedice od kojih je najteža ta da izvršilac na kraju prođe bez sankcije.

„Smatram da je najveći problem što je eliminisan prekršaj iz oblasti nasilja u porodici, jer većina radnji prilikom izvršenja nasilja u porodici nema „pravnu težinu“ da bi bile krivično djelo, te u većini slučajeva, nakon tužilačke odluke, izvršilac prođe bez sankcije.“

Stav policijskog službenika/ce

U vezi sa ovim, policijski službenici propituju i odgovornost tužilaca i njihovo snalaženje sa ovim izmjenama propisa, cijeneći da bi vraćanje prekršaja riješilo probleme koje su sada prisutni u praksi.

„Tužioci se ne nalaze kod primjene sadašnjih propisa, teško prihvataju da su sada i radnje prekršaja krivično djelo, pa prilikom obavještenja od strane policijskog službenika da je prijavljeno porodično nasilje nisu odmah u stanju da kvalifikuju djelo.“

Stav policijskog službenika/ce

Slične stavove iznijeli su i neki tužoici kao preporuke za unapređenje ove zakonske regulative.

„Vratiti prekršajnu odgovornost. Izmjene koje su sada na snazi ne doprinose boljem procesuiranju KD nasilje u porodici.“

Stav tužioca/teljke

U vezi sa ovim nalazima možemo posmatrati i stavove sudija u rangiranju novina u zakonu, pri čemu se upravo prekršajna odgovornosti navodi kao ona najznačajnija, ali nismo ispitivali efekte ove izmjene na njihov rad (vidjeti tabelu 4).

Tabela 4. Stavovi sudija o vrednovanju značajnih promjena u Zakonu o zaštiti od nasilja u porodici i Krivičnom zakoniku Republike Srpske

	Apsolutno važno	Umjereno važno	Umjereno nevažno	Apsolutno nevažno
Ukidanje prekršajne odgovornosti za nasilje u porodici	42.86%	28.57%	/	28.57%
Sprovođenje procjene rizika	28.57%	7.14%	42.86%	21.43%
Mogućnost podnošenja prijedloga za izricanje hitnih mjera zaštite od strane žrtve i CZSR	7.15%	35.71%	28.57%	28.57%
Uvođenje osobe od povjerenja	21.43%	28.57%	28.57%	21.43%

Iz predstavljene tabele jasno je da skoro polovina sudija ispitanika pozitivno cijeni promjenu ukidanja prekršajne odgovornosti, ali je takođe nesporan stav nekih sudija da ovu promjenu ne smatraju važnom ili dovoljno važnom. Vrlo je interesantan stav ispitanih sudija u pogledu promjene „sprovođenje procjene rizika“ koja nije značajnije rangirana, odnosno ocijenjena dovoljno važnom, dok su ostale dvije promjene očigledno različito ocijenjene važnima.

Procjena rizika

Većina policijskih službenika, njih 80 odsto, smatra da će procjena rizika koja je predviđena Pravilnikom o postupku i načinu sprovođenja procjene rizika doprinijeti unapređenju zaštite žrtva. Većina njih, 67 odsto, smatra i da je Pravilnik sprovodiv u praksi, odnosno njih 33 odsto smatra da nije.

Iako se čini da bi procjena rizika mogla biti dobar mehanizam za zaštitu žrtava u praksi, policijski službenici navode probleme koji prate ovu aktivnost, od kojih se izdvajaju:

1) Rokovi i podaci na osnovu kojih se vrši procjena

Ističu da su podaci često nepotpuni, kao i da se socijalna anamneza centara za socijalni rad dugo čeka, a da često ne sadrži adekvatne i relevantne podatke. Uopšteno navode da su kratki rokovi da se procjena izvrši kvalitetno. S tim u vezi, 53 odsto policijskih službenika navodi da su činjenice i okolnosti utvrđene tokom sprovođenja procjene rizika bile korisne prilikom preuzimanja mjera i radnji u istrazi, 33 odsto njih navodi da nisu, dok se ostali procenat ispitanika ne opredjeljuje po tom pitanju.

2) Kompetentnost policije za procjenu rizika

Poličijski službenici navode da je nemoguće predvidjeti buduće ponašanje lica – da li će ponoviti djelo ili neće. Ne treba zanemariti nalaz da je 73 odsto ispitanika navelo da ne posjeduje sertifikat o završenoj obuci za procjenu rizika predviđen Pravilnikom, odnosno da samo 27 odsto ispitanika posjeduje taj sertifikat. Stoga je i očekivan nalaz da se 64 odsto ispitanika izjasnilo da se ne osjećaju kompetentnim za procjenu.

„U cilju procjene rizika veoma je teško (nemoguće) predvidjeti buduća ponašanja lica, da li će ponoviti krivično djelo ili neće. Nedostupni su podaci da li je lice mentalno bolesno, njegovi zdravstveni problemi, nezahvalno je vršenje procjene rizika (procjena da se neće ponoviti, a ono se ponovi i sl.).“

Stav policijskog službenika/ce

U odgovorima na pitanja vezana za unapređenje ove oblasti izdvajaju se razmišljanja policijskih službenika da bi procjena rizika trebalo da se radi timski.

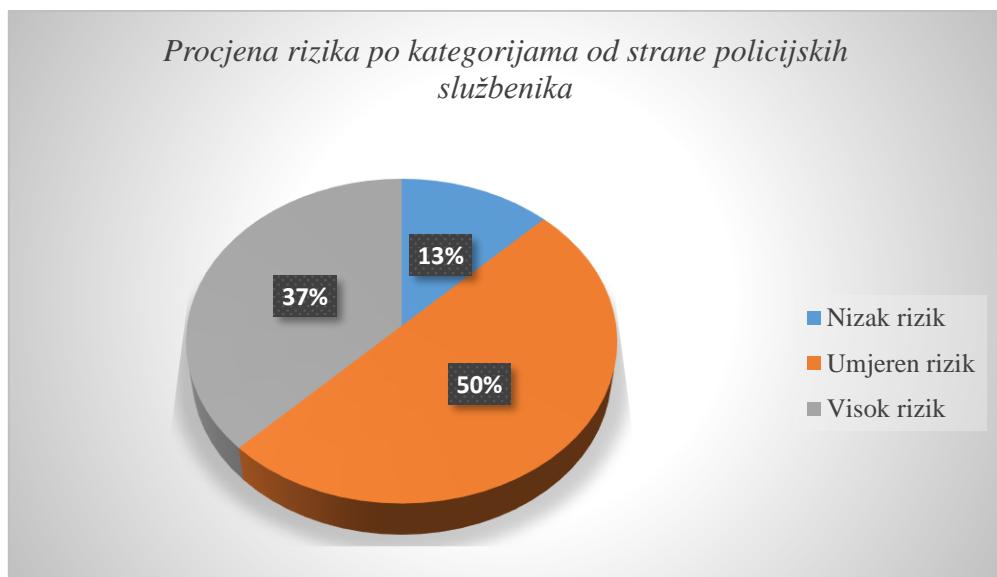
„Poličijski službenici nemaju dovoljno stručnog znanja iz svih oblasti koje se traže u samoj procjeni, te smatram da bi nju trebalo da sačinjava multisektorski tim: policija, tužilaštvo, centar za socijalni rad i medicinske ustanove.“

Stav policijskog službenika/ce

Za razliku od novine koja se odnosi na uvođenje osobe od povjerenja koja po rezultatima ove analize nije zaživjela u praksi, procjena rizika se u praksi sprovodi. Naime, 80

odsto policijskih službenika potvrđno odgovara na pitanje da li su sprovodili procjenu rizika po prijavi izvršenog nasilja u porodici.

Ne gubeći izvida već navedene podatke o problemima koji prate ovu aktivnost, nalaz koji smo dobili vezano za procjenu rizika po kategorijama (vidjeti tabelu 3) treba posmatrati kao nalaz upitne relevantnosti. S obzirom na to da nalaz ukazuje da se na osnovu dosadašnje prakse rizik procjenjuje u najvećoj mjeri kao umjeren do visok, možemo zaključiti kako su procjene od strane policije više vođene oprezom i nastojanjima da se smanji odgovornost u slučaju greške.

Grafikon 4

U tabeli 5 dat je pregled relevantnih pitanja i odgovora vezanih za procjenu rizika, te se vidi da u svakom slučaju policija dostavlja svaku procjenu rizika nadležnom centru za socijalni rad i tužilaštvo, a da tužilaštvo, s druge strane, nikada nakon dostavljene procjene rizika nije zahtjevalo dopunu ili provjeru dodatnih činjenica i okolnosti.

Tabela 5. Pitanja i odgovori vezani za procjenu rizika policijskih službenika

Pitanje	DA %	NE %
Da li ste za istu žrtvu više puta sprovodili procjenu rizika ili vršili naknadno dopunu procjene?	16.67	83.33
Da li ste nakon procjene rizika podnosili prijedlog za izricanje hitne mjere zaštite?	50	50
Da li su Vam pitanja iz priloga Pravilnika o postupku i načinu sprovođenja procjene rizika adekvatna i zadovoljavajuća za sprovođenje procjene?	83.33	16.67
Da li ste CZR/ organima socijalnog staranja dostavljali svaku procjenu rizika?	100	0
Da li ste svaku procjenu rizika dostavljali nadležnom tužilaštvu?	100	0
Da li je nadležno tužilaštvo nakon dostavljenе procjene rizika od Vas zahtjevalo dopunu ili provjeru dodatnih činjenica i okolnosti?	0	100

Novina koja uvodi procjenu rizika pozitivno je ocijenjena i kod drugih subjekata, pa tako oko 88 odsto sudija smatra da procjena rizika ugroženosti oštećenih nasiljem u porodici doprinosi u doноšenju sudske odluke za izricanje hitnih mјera zaštite, dok svi tužioci iz uzorka smatraju da procjena rizika može doprinijeti kvalitetnijoj istrazi krivičnih djela. U narednim analizama i praćenjima problematike, neophodno je ispitati da li se ovakvi stavovi tužilaca primjenjuju u praksi ili, preciznije, tokom preduzimanja mјera i radnji u tužilačkim istragama.

Ostali relevantni nalazi

Ostali relevantni nalazi dobijeni su kroz formu otvorenih pitanja, a izdvajaju se sljedeći nalazi, odnosno stavovi pojedinih subjekata zaštite:

– Zamjerke na rad tužilaštva, gdje preovladavaju stavovi ostalih ispitanika da je njihova uloga pasivna, da se nisu snašli sa novim zakonskim rješenjima.

„Tužilaštvo treba više da se uključi u navedeno jer isto vodi istragu, a ne da bude samo posmatrač koji odlučuje.“

Stav policijskog službenika/ce

– Zamjerke na rad pravosuđa u pogledu hitnog postupanja.

„Potrebno je uticati na pravosudne organe da se slučajevi okončavaju hitnije i pravovremeno, jer se u praksi dešava da stručni radnici budu pozivani na svjedočenje npr. 5 godina poslije, kada se izgubi svaki smisao postupanja.“

Stav predstavnika/ce CSR

„Apel na tužilaštvo i sud da što hitnije rješavaju postupke nasilja u porodici, da ti slučajevi budu prioritet. Po zakonu jesu, ali u praksi nisu, nažalost.“

Stav predstavnika/ce CSR

– Problemi koji prate žrtve/oštećene

Analiza je ukazala da su gotovo svi subjekti svjesni problema u praksi koji su na strani žrtava, a kao najveći problem navode njihovo odbijanje da svjedoče koristeći se pravom privilegovanog svjedoka. Većina ispitanih smatra da je za to zaslužan protok vremena od podnošenja izvještaja o počinjenom krivičnom djelu i mjerama i radnjama koje je preduzela policija do saslušanja u tužilaštvu, odnosno pred sudom.

Takođe, navode se i česti slučajevi da se žrtve/oštećeni protive izricanju hitnih mjera zaštite, a ponekad odbijaju i da im se ukaže medicinska pomoć. Iako se, kako je navedeno, žrtve informišu o mogućnosti korištenja lica od povjerenja, tu mogućnost ne koriste.

– Problemi koordinacije, edukacije i osnaživanja žrtava/oštećenih

Većina ispitanika, a naročito predstavnici CSR-a ističu potrebu unapređenja protokola o postupanju na nivou lokalne zajednice, a jedna od ideja odnosi se na jedinstvenost tih protokola u smislu podzakonskog akta.

„Pojedinačno donošenje protokola u lokalnoj zajednici dovodi do neujednačenog postupanja subjekata zaštite na nivou Republike Srpske.“

Stav predstavnika/ce CSR

Većina ispitanika vidi prostor za unapređenje na polju bolje koordinacije subjekata zaštite.

„Radi efikasnijeg i bržeg djelovanja po prijavi porodičnog nasilja, potrebna je direktna komunikacija i koordinacija telefonskim putem između predstavnika policije i CSR.“

Stav predstavnika/ce CSR

„Formirati grupu za koordinaciju i saradnju od svih predstavnika svih ustanova koje pružaju zaštitu, pomoći i podršku žrtvama nasilja u porodici u skladu sa Zakonom na nivou lokalne zajednice.“

Stav predstavnika/ce CSR

Rezultati koji su ranije navedeni o problemima obuke policijskih službenika pokazali su se značajnim i kod drugih subjekata zaštite koji navode nedostatak adekvatnih i kontinuiranih obuka svih uključenih.

„Potrebno je provoditi edukacije vezano za primjenu Zakona za sve sektore, ali i stručne edukacije radnicima koji rade direktno sa žrtvama radi pružanja adekvatnije psihosocijalne podrške i uopšte zaštite žrtve (imajući u vidu da se često mijenjaju stručni radnici na poslovima zaštite od nasilja, ali i dolazak „novih“ radnika i sl.).“

Stav predstavnika/ce CSR

„Smatram da je veoma važno provoditi stalne edukacije policijskih službenika na nivou pojedinačnih policijskih stanica, jer značajan broj njih još uvijek ili nije upoznat ili ne postupa u skladu sa važećim zakonom koji se tiče izricanja hitnih mjera u smislu udaljenja nasilnika iz stana i sl. Istu edukaciju predlažem i za stručne radnike organa starateljstva, koji takođe ne znaju za uvedene novine.“

Stav predstavnika/ce CSR

Rezultati ovog istraživanja nedvosmisleno ukazuju da su potrebne obuhvatnije aktivnosti kada je u pitanju osnaživanje i informisanje žrtava nasilja od strane svih subjekata zaštite.

Treba navesti i to da su predstavnici policije i CSR, u odnosu na pravosudnu zajednicu (tužioци i sudije) prednjačili u odgovorima na pitanjima u kojima se tražilo iznošenje mišljenja i stavova, ideja za unapređenje i slično, tako da je ovo istraživanje ostalo uskraćeno za njihove sudove, što samo djelomično možemo pripisati metodološkim ograničenjima istraživanja.

Nalazi i ključna zapažanja

Generalni zaključak ove analize je da problem nasilja u porodici u Republici Srpskoj od donošenja određenih izmjena i dopuna zakona koji tretiraju ovu oblast dobija na značaju u pogledu veće zaštite žrtava i efikasnijih rješenja u postupanju koja se sprovode u praksi.

Kod sve četiri dimenzije koje su bile predmet analize, potvrdili smo hipotezu 1 prema kojoj izmjene i dopune zakona doprinose efikasnoj zaštiti žrtava. Hipotezu 2 koja se odnosi na sprovođenje izmjena i dopuna u praksi nismo potvrdili kod dimenzije uvođenja osobe od povjerenja, ali je potvrđena kod izricanja hitnih mjeru, ukidanja prekršajne odgovornosti i procjene rizika.

S tim u vezi, **hitne mjere zaštite** po stavovima stručnjaka doprinose unapređenju zaštite žrtva i predstavljaju zakonsko rješenje koje se efikasno sprovodi u praksi, na šta, osim analize stavova, ukazuje i statistika MUP-a RS. Zabrinjavajući je podatak koji smo dobili o postojanju određenog broja slučajeva nasilja u porodici u kojima je uprkos izricanju hitnih mjeru zaštite istraža okončana naredbom za obustavljanje istrage.

Stavovi policijskih službenika, predstavnika centara za socijalni rad i pravosudne zajednice nedvosmisleno ukazuju da bi efikasnija primjena instituta **osobe od povjerenja** doprinijela ohrabrenju žrtva nasilja u porodici, ali prema podacima koje smo dobili, ova novina nije zaživjela u praksi. Osim malog broja stručnjaka koji su naveli da žrtve nisu koristile ovu mogućnost iako su upoznate sa njom, nemamo druge podatke koji bi upućivali na zaključak o razlozima zašto se ona ne sprovodi.

Ukidanje prekršajne odgovornosti možemo posmatrati kao najznačajniju promjenu izmjena i dopuna zakonske regulative kada je riječ o nasilju u porodici, koja se evidentno, prema podacima Ministarstva unutrašnjih poslova Republike Srpske, sprovodi u praksi. Analiza stavova profesionalaca pokazala je da se nasilje u porodici procesuira kao krivično djelo, ali da postoje određeni procesni problemi na tom polju. Kako je zaključak da se radi o najznačajnijoj izmjeni, možda ispitivanje ove dimenzije samo nekoliko mjeseci nakon stupanja novih zakonskih rješenja³⁴ na snagu predstavlja ograničenje u pogledu iznošenja relevantnijih nalaza.

Procjena rizika kao novina kod svih subjekata iz našeg uzorka ocijenjena je kao pozitivna kako u unapređenju zaštite žrtava, što su stavovi policijskih službenika i centra za socijalni rad, tako i kod sudija kao pomoć u izricanju hitnih mjeru zaštite, a od strane tužilaca kao doprinos kvalitetnijoj istraži. Nalazi ukazuju da je procjena rizika sprovodiva u praksi i da se sprovodi na zadovoljavajućem nivou. Ipak, ne treba zanemariti podatke da ovu aktivnost prate problemi delegirani od strane policijskih službenika koji se prije svega odnose na lošu međusobnu saradnju subjekata zaštite, čime se u pitanje dovode rokovi i relevantni podaci za iznošenje procjene rizika.

Od **ostalih relevantnih nalaza** izdvajamo probleme u praksi koji se odnose na nepoštovanje hitnog postupanja od strane pravosuđa, potrebu za boljom koordinacijom

³⁴ Izmjene i dopune Krivičnog zakonika RS stupile su na snagu 23. 2. 2021. godine, a istraživanje je započeto u novembru 2021. godine.

subjekata zaštite i unapređenje protokola o postupanju na nivou lokalne zajednice. Ne treba zanemariti ni nalaze o otporu i nesaradnji žrtava koji nam govore o postojanju ukorijenjenih predrasuda o nasilju u porodici. Ovo upućuje na zaključak da problem nasilja u porodici još nije dosegao nivo da se posmatra kao višedimenzionalan društveni problem, već se i dalje posmatra kao problem pojedinačnih porodica.

S obzirom na metodološka ograničenja upitnika, veličinu uzorka i vremenski protok primjene novih zakonskih rješenja od samo nekoliko mjeseci, možemo biti zadovoljni nalazima koji jasno pokazuju sporne tačke koje bi trebalo unapređivati u budućnosti.

Preporuke

Sprovedena analiza, usko usmjerenja pravashodno na ispitivanje stavova profesionalaca subjekata zaštite, a potom na primjenjivost i načine primjene izmjena i dopuna Zakona o zaštiti od nasilja u porodici Republike Srpske, nesporno je očitovala pozitivne reakcije na donesene promjene. Sa druge strane, odgovori na usmjerenu i konkretnu primjenu tih promjena u praksi pokazuju izraženu potrebu postupajućih profesionalaca za jasno definisanim uputstvima i procedurama u cilju adekvatnijeg preduzimanja mjera i radnji. Takođe, izneseni prijedlozi ispitanika dodatno ističu zalaganje i angažovanje pojedinaca u subjektima zaštite za unapređenje borbe protiv nasilja u porodici.

Uzimajući navedno u obzir, sačinjene su sljedeće preporuke:

- Zakonom o krivičnom postupku Republike Srpske regulisati institut „lica od povjerenja”, te u svim subjektima zaštite donijeti uputstva/procedure za sprovođenje instituta „lica od povjerenja”.
- Preduzeti mjere i radnje na utvrđivanju i unapređenju sprovodenja obaveze hitnosti postupanja u slučajevima nasilja u porodici, sa akcentom na ažurnost u tužilačkim istragama;
- Kontinuirano razvijati i realizovati obuke u oblasti sprečavanja i suzbijanja nasilja u porodici u svim subjektima zaštite, uključujući i pravosuđe;
- Razmotriti mogućnost uvođenja dodatnih kontrolnih mehanizama za praćenje ispunjavanja obaveza i adekvatnosti postupanja u slučajevima nasilja u porodici, u svim subjektima zaštite;
- Nastaviti pratiti i analizirati efikasnost i primjenivost Pravilnika o sprovođenju procjene rizka, te predlagati izmjene i dopune ili donošenje novog Pravilnika;
- Organizovati okrugle stolove ili druge slične oblike saradnje subjekata zaštite u cilju razvijanja multisektorskog pristupa sprovodenju procjene rizika;
- Razmotriti unapređenje aktivnosti po pitanju osnaživanja i informisanja žrtava nasilja u porodici.

Activity supported by the
Canada Fund for Local Initiatives
Activité réalisée avec l'appui du
Fonds canadien d'initiatives locales

Canada

**III. ANALIZA EFIKASNOSTI ZAKONA O ZAŠTITI OD NASILJA U PORODICI
ILI PORODIČNOJ ZAJEDNICI I KRIVIČNOG ZAKONIKA REPUBLIKE SRPSKE
– UPITNICI ZA POLICIJSKE SLUŽBENIKE/CE, TUŽIOCE/TELJKE,
SUDIJE/KINJE, PREDSTAVNIKE/ICE ORGANA SOCIJALNE ZAŠTITE –**

Mr Željka Mileusnić

ANALIZA EFIKASNOSTI ZAKONA O ZAŠTITI OD NASILJA U PORODICI ILI PORODIČNOJ ZAJEDNICI I KRIVIČNOG ZAKONIKA REPUBLIKE SRPSKE

– upitnik za policijske službenike/ce –

Upitnik je kreiran u okviru projekta „Mrežna platforma aktera iz institucija subjekata zaštite, ženskih organizacija i pojedinki za borbu i prevenciju nasilja u porodici u Republici Srpskoj“ u BiH, koji je podržao „Canada Fund for Local Initiatives“. Projekat realizuje Fondacija „Ženski centar Trebinje“ iz Trebinja, a dio projektnih aktivnosti je ispitivanje policijskih službenika/ca Ministarstva unutrašnjih poslova Republike Srpske o stavovima, postupanju i primjeni izmjena i dopuna Zakona o zaštiti od nasilja u porodici i Krivičnog zakonika Republike Srpske.

Vaše učešće u istraživanju je anonimno, a Vaši iskreni odgovori mogu doprinijeti unapređenju zakonske regulative i efikasnijoj zaštiti žrtava.

Hvala

1.	Radno mjesto ispitanika/ce:	
2.	Pol ispitanika/ce:	
3.	Godine (starost) ispitanika/ce:	
4.	Godine staža u statusu policijskog službenika/ce:	
5.	Zanimanje:	
6.	Policijska uprava:	

R/B STAVOVI POLICIJSKIH SLUŽBENIKA/CA			
1.	Da li kroz svoje redovne poslove i zadatke postupate u slučajevima nasilja u porodici?	DA	NE
2.	Koje pobrojane promjene, značajne za rad policije, u Zakonu o zaštiti od nasilja u porodici i Krivičnom zakoniku Republike Srpske smatrate najvažnijima? Rangirajte ih po značaju!	- Ukipanje prekršajne odgovornosti za nasilje u porodici _____ - Sprovođenje procjene rizika _____ - Mogućnost podnošenja prijedloga za izricanje hitnih mjera zaštite od strane žrtve i CZSR _____ - Uvođenje lica od povjerenja _____	
3.	U pogledu policijskog postupanja/preduzimanja mjera i radnji, da li je ukidanje prekršajne odgovornosti za nasilje u porodici pojednostavilo rad policije?	DA	NE
4.	Iz dosadašnjeg profesionalnog iskustva, smatrate li da će procjena rizika doprinijeti unapređenju zaštite oštećene/og – žrtve?	DA	NE
5.	Da li smatrate da lice od povjerenja doprinosi ohrabrenju oštećene/og – žrtve nasilja u porodici u toku preduzimanja mjera i radnji iz nadležnosti policije?	DA	NE

R/B MJERE I RADNJE POLICIJSKIH SLUŽBENIKA/CA U ISTRAZI				
1.	Da li informišete oštećene/og – žrtve o pokretanju hitnih mjera zaštite i drugim pravima i mogućnostima koje ima kao žrtva nasilja u porodici?	DA	NE	NEŠTO DRUGO
2.	Da li ste, u svom postupanju, od izmjena i dopuna zakona obavljali razgovor sa oštećenom/im uz prisustvo lica od povjerenja?	DA	NE	NEŠTO DRUGO
3.	Ukoliko je odgovor na prethodno pitanje „DA“, da li ste o tome obavještavali nadležnog tužioca/teljku?			

R/B UNAPREĐENJE ZAŠTITE ŽRTVE	
1.	Molimo Vas da na osnovu Vašeg dosadašnjeg iskustva navedete prijedloge i preporuke za unapređenje primjene zakonske i podzakonske regulative u oblasti nasilja u porodici!

Zahvaljujemo na izdvojenom vremenu i uspješnoj saradnji!

Fondacija „Ženski centar Trebinje!“

ANALIZA EFIKASNOSTI ZAKONA O ZAŠTITI OD NASILJA U PORODICI ILI PORODIČNOJ ZAJEDNICI I KRIVIČNOG ZAKONIKA REPUBLIKE SRPSKE

– upitnik za predstavnike organa socijalne zaštite –

Upitnik je kreiran u okviru projekta „Mrežna platforma aktera iz institucija subjekata zaštite, ženskih organizacija i pojedinki za borbu i prevenciju nasilja u porodici u Republici Srpskoj“ u BiH, koji je podržao „Canada Fund for Local Initiatives“. Projekat realizuje Fondacija „Ženski centar Trebinje“ iz Trebinja, a dio projektnih aktivnosti je ispitivanje predstavnika organa socijalne zaštite o stavovima, postupanju i primjeni izmjena i dopuna Zakona o zaštiti od nasilja u porodici i Krivičnog zakonika Republike Srpske.

Vaše učešće u istraživanju je anonimno, a Vaši iskreni odgovori mogu doprinijeti unapređenju zakonske regulative i efikasnijoj zaštiti žrtava.

Hvala

1.	Radno mjesto ispitanika/ce:	
2.	Pol ispitanika/ce:	
3.	Godine (starost) ispitanika/ce:	
4.	Godine staža u organu socijalne zaštite:	
5.	Zanimanje:	
6.	Grad/opština:	

R/B STAVOVI PREDSTAVNIKA ORGANA SOCIJALNE ZAŠTITE				
1.	Da li kroz svoje redovne poslove i zadatke radite sa žrtvama nasilja u porodici?	DA	NE	
2.	Koje od navedenih promjena, značajnih za rad organa socijalne zaštite, u Zakonu o zaštiti od nasilja u porodici smatrate važnijima? Rangirajte ih po značaju!	Sprovodenje procjene rizika_____ Mogućnost podnošenja prijedloga za izricanje hitnih mera zaštite od strane žrtve i CZSR_____ Uvođenje lica od povjerenja_____		
3.	Da li Vam procjena rizika ugroženosti žrtve dostavljena od strane policije korisiti u Vašem pružanju podrške žrtvi?	DA	NE	NEŠTO DRUGO
4.	Iz dosadašnjeg profesionalnog iskustva, smatrate li da će podnošenje prijedloga za izricanje hitnih mera zaštite od strane CZSR/organa socijalne zaštite unaprijediti zaštitu žrtve?	DA	NE	NEŠTO DRUGO
5.	Da li smatrate da lice od povjerenja doprinosi ohrabrenju žrtve nasilja u porodici u toku pružanja podrške od strane predstavnika/ca CZSR/organa socijalne zaštite?	DA	NE	NEŠTO DRUGO

**R/B POSTUPANJE I PRUŽANJE PODRŠKE PREDSTAVNIKA/CA
CZSR/ORGANA SOCIJALNE ZAŠTITE ŽRTVAMA NASILJA U PORODICI**

1.	Da li informišete žrtvu o pokretanju hitnih mjera zaštite i drugim pravima i mogućnostima koje ima kao žrtva nasilja u porodici?	DA	NE	NEŠTO DRUGO
2.	Da li ste, u svom postupanju, od izmjena i dopuna Zakona obavljali razgovor sa žrtvom uz prisustvo lica od povjerenja?	DA	NE	NEŠTO DRUGO
3.	Ukoliko je odgovor na prethodno pitanje „DA“, da li ste o tome sačinjavali izvještaj/službenu zabilješku?	DA	NE	NEŠTO DRUGO

R/B	UNAPREĐENJE ZAŠTITE ŽRTVE
1.	Molimo Vas da na osnovu Vašeg dosadašnjeg iskustva navedete prijedloge i preporuke za unapređenje primjene zakonske i podzakonske regulative u oblasti nasilja u porodici!

Zahvaljujemo na izdvojenom vremenu i uspješnoj saradnji!

Fondacija „Ženski centar Trebinje!“

ANALIZA EFIKASNOSTI ZAKONA O ZAŠTITI OD NASILJA U PORODICI ILI PORODIČNOJ ZAJEDNICI I KRIVIČNOG ZAKONIKA REPUBLIKE SRPSKE

-upitnik za tužioce/teljke-

Upitnik je kreiran u okviru projekta „Mrežna platforma aktera iz institucija subjekata zaštite, ženskih organizacija i pojedinki za borbu i prevenciju nasilja u porodici u Republici Srpskoj” u BiH, koji je podržao „Canada Fund for Local Initiatives“. Projekat realizuje Fondacija „Ženski centar Trebinje“ iz Trebinja, a dio projektnih aktivnosti je ispitivanje tužilaca/ljki o stavovima, postupanju i primjeni izmjena i dopuna Zakona o zaštiti od nasilja u porodici i Krivičnog zakonika Republike Srpske.

Vaše učešće u istraživanju je anonimno, a Vaši iskreni odgovori mogu doprinijeti unapređenju zakonske regulative i efikasnijoj zaštiti žrtava.

Hvala

1.	Radno mjesto ispitanika/ce:	
2.	Pol ispitanika/ce:	
3.	Godine (starost) ispitanika/ce:	
4.	Godine staža na poslovima tužioca/teljke/stručnog saradnika/ce:	
5.	Grad/opština:	

R/B STAVOVI TUŽIOCA/TELJKI

		DA	NE	NEŠTO DRUGO
1.	Da li imate iskustvo u vođenju istraga u slučajevima nasilja u porodici?			
2.	Koje pobrojane promjene, značajne za rad tužilaštava, odnosno vođenje istrage, u Zakonu o zaštiti od nasilja u porodici Republike Srpske smatrate najvažnijima? Rangirajte ih po značaju!	- Ukipanje prekršajne odgovornosti za nasilje u porodici _____ - Sprovođenje procjene rizika _____ - Uvođenje lica od povjerenja _____		
3.	Iz dosadašnjeg profesionalnog iskustva, smatrate li da procjena rizika ugroženosti oštećene/og koju sprovodi policija može doprinijeti kvalitetnijoj istrazi krivičnih djela nasilja u porodici?	DA	NE	NEŠTO DRUGO
4.	Da li smatrate da lice od povjerenja doprinosi ohrabrenju oštećene/og – svjedoka/kinje nasilja u porodici da svjedoči protiv osumnjičenog/optuženog?	DA	NE	NEŠTO DRUGO
5.	Da li smatrate da protok vremena od podnošenja izvještaja o počinjenju KD/preduzetim mjerama i radnjama od strane policije do saslušanja oštećene/og – svjedoka/kinje, utiče na oštećenu/og, odnosno utiče na to da svjedok/kinja odbije svjedočenje u skladu sa članom 148 ZKP RS?	DA	NE	NEŠTO DRUGO

R/B MJERE I RADNJE TUŽILACA U ISTRAZI				
1.	Da li ste imali situaciju ili Vam je poznato iz drugih istraga da je policija dostavila procjenu ugroženosti žrtve „visok rizik“, a da ste donijeli / da je donešena naredba o obustavi istrage / naredba o nesprovodjenju istrage?	DA	NE	NEŠTO DRUGO
2.	Da li ste do sada saslušavali svjedoka/inju – oštećenu/og uz prisustvo lica od povjerenja?	DA	NE	NEŠTO DRUGO
3.	Ukoliko je odgovor na prethodno pitanje „DA“, da li ste evidentirali zapisnički lice od povjerenja?	DA	NE	NEŠTO DRUGO

R/B UNAPREĐENJE ZAŠTITE ŽRTVE		
4.	Molimo Vas da na osnovu Vašeg dosadašnjeg iskustva navedete prijedloge i preporuke za unapređenje primjene zakonske i podzakonske regulative u oblasti nasilja u porodici!	

Zahvaljujemo na izdvojenom vremenu i uspješnoj saradnji!

Fondacija „Ženski centar Trebinje!“

ANALIZA EFIKASNOSTI ZAKONA O ZAŠTITI OD NASILJA U PORODICI ILI PORODIČNOJ ZAJEDNICI I KRIVIČNOG ZAKONIKA REPUBLIKE SRPSKE

-upitnik za sudije/kinje-

Upitnik je kreiran u okviru projekta „Mrežna platforma aktera iz institucija subjekata zaštite, ženskih organizacija i pojedinki za borbu i prevenciju nasilja u porodici u Republici Srpskoj“ u BiH, koji je podržao „Canada Fund for Local Initiatives“. Projekat realizuje Fondacija „Ženski centar Trebinje“ iz Trebinja, a dio projektnih aktivnosti je ispitivanje sudija/kinja o stavovima, postupanju i primjeni izmjena i dopuna Zakona o zaštiti od nasilja u porodici i Krivičnog zakonika Republike Srpske.

Vaše učešće u istraživanju je anonimno, a Vaši iskreni odgovori mogu doprinijeti unapređenju zakonske regulative i efikasnijoj zaštiti žrtava.

Hvala

1.	Radno mjesto ispitanika/ce:	
2.	Pol ispitanika/ce:	
3.	Godine (starost) ispitanika/ce:	
4.	Godine staža na poslovima sudije/kinje / stručnog saradnika/ce:	
5.	Grad / opština / mjesna nadležnost suda:	

R/B STAVOVI SUDIJA/KINJA

1.	Da li ste tokom Vaše sudske prakse izricali hitne mjere zaštite?		DA	NE	NEŠTO DRUGO
2.	Koje pobrojane promjene, značajne za rad sudova, u Zakonu o zaštiti od nasilja u porodici Republike Srpske smatrate najvažnijima? Rangirajte ih po značaju!	- Ukipanje prekršajne odgovornosti za nasilje u porodici _____ - Sprovođenje procjene rizika _____ - Uvođenje lica od povjerenja _____ - Podnošenje prijedloga za izricanje hitnih mjer zaštite od strane žrtve i CZSR / organa socijalne zaštite _____			
3.	Iz dosadašnjeg profesionalnog iskustva i sudijskih stavova, smatrate li da sprečavanju i suzbijanju nasilja u porodici više doprinose izrečene i sprovedene hitne mjere zaštite ili osuđujuće presude?	Hitne mjerne zaštite	Osuđujuće presude		NEŠTO DRUGO
4.	Da li smatrate da lice od povjerenja doprinosi ohrabrenju žrtve nasilja u porodici da podnese prijedlog za izricanje hitne mjere zaštite?	DA	NE		NEŠTO DRUGO
5.	Da li smatrate da bi sprovedena procjena rizika ugroženosti oštećene/og nasiljem u porodici mogla dati doprinos u donošenju sudijske odluke za izricanje hitne mjere zaštite?	DA	NE		NEŠTO DRUGO

R/B MJERE I RADNJE SUDIJA U PREKRŠAJNOM POSTUPKU				
1.	Da li ste sprovodili postupak ili Vam je poznato iz postupaka drugih sudija da je policija dostavila procjenu ugroženosti žrtve,,visok rizik“, a da niste / nije izrečena hitna mjera zaštite?	DA	NE	NEŠTO DRUGO
2.	Da li ste do sada ispitivali svjedoka/inju – oštećenu/og uz prisustvo lica od povjerenja?	DA	NE	NEŠTO DRUGO
3.	Ukoliko je odgovor na prethodno pitanje „DA“, da li je evidentirano zapisnički lice od povjerenja?	DA	NE	NEŠTO DRUGO

Zahvaljujemo na izdvojenom vremenu i uspješnoj saradnji!

Fondacija „Ženski centar Trebinje!“

Activity supported by the
Canada Fund for Local Initiatives
Activité réalisée avec l'appui du
Fonds canadien d'initiatives locales

Canada

**IV. PROCJENA RIZIKA UGROŽENOSTI ŽRTVE NASILJA U PORODICI
– UPITNIK ZA POLICIJSKE SLUŽBENIKE/CE –**

Mr Željka Mileusnić

PRAVILNIK O POSTUPKU I NAČINU SPROVOĐENJA PROCVJENE RIZIKA

- upitnik za policijske službenike/ce -

Upitnik je kreiran u okviru projekta „Mrežna platforma aktera iz institucija subjekata zaštite, ženskih organizacija i pojedinki za borbu i prevenciju nasilja u porodici u Republici Srpskoj“ u BiH, koji je podržao „Canada Fund for Local Initiatives“. Projekat realizuje Fondacija „Ženski centar Trebinje“ iz Trebinja, a dio projektnih aktivnosti je ispitivanje policijskih službenika/ca Ministarstva unutrašnjih poslova Republike Srpske o stavovima, postupanju i načinu sprovođenja procjene rizika ugroženosti žrtve nasilja u porodici.

Vaše učešće u istraživanju je anonimno, a Vaši iskreni odgovori mogu doprinijeti unapređenju zakonske regulative i efikasnijoj zaštiti žrtava.

Hvala

Radno mjesto ispitanika/ce:

Pol ispitanika/ce:

Godine (starost) ispitanika/ce:

Godine staža u statusu policijskog službenika/ce:

Zanimanje:

Policijska uprava:

R/B STAVOVI POLICIJSKIH SLUŽBENIKA/CA

1.	Da li kroz svoje redovne poslove i zadatke postupate u slučajevima nasilja u porodici?	DA	NE
2.	Da li ste upoznati sa sadržajem podzakonskog akta Pravilnik o postupku i načinu sprovođenja procjene rizika?	DA	NE
3.	Da li su Vas Vaši rukovodioci upoznali i dali smjernice za postupanje po Pravilniku o postupku i načinu sprovođenja procjene rizika?	DA	NE
4.	Da li Pravilnik o postupku i načinu sprovođenja procjene rizika smatraste primjenjivim u praksi?	DA	NE
5.	Ukoliko je Vaš odgovor na prethodno pitanje NE, molimo Vas da obrazložite zašto nije primjenjiv!		
6.	Da li posjedujete sertifikat o završenoj obuci za procjenu rizika predviđen Pravilnikom o postupku i načinu sprovođenja procjene rizika?	DA	NE
7.	Da li sebe ocjenjujete kao kompetentnu i stručnu osobu za sprovođenje procjene rizika?	DA	NE

R/B POSTUPAK I NAČIN SPROVOĐENJA PROCVJENE RIZIKA				
1.	Da li ste do sada sprovodili procjenu rizika po prijavi izvršenog nasilja u porodici?	DA	NE	Pomagao/la sam kolegi/nici u vršenju procjene
2.	Ukoliko ste na prethodno pitanje odgovorili sa „DA“, navedite kategoriju kojom ste ocijenili rizik i broj procjena po kategorijama!	NIZAK RIZIK	UMJEREN RIZIK	VISOK RIZIK
3.	Da li ste za istu žrtvu više puta sprovodili procjenu rizika ili vršili naknadno dopunu procjene?	DA	NE	OSTALO NAVESTI
4.	Da li ste nakon procjene rizika podnosiли prijedlog za izricanje hitne mjere zaštite?	DA	NE	OSTALO NAVESTI
5.	Da li su Vam pitanja iz priloga Pravilnika o postupku i načinu sprovođenja procjene rizika adekvatna i zadovoljavajuća za sprovođenje procjene?	DA	NE	OSTALO NAVESTI
6.	Da li ste CZR / organima socijalnog staranja dostavljali svaku procjenu rizika?	DA	NE	OSTALO NAVESTI

7.	Kojom vrstom dopisa ste obavještavali CZR / organ socijalnog staranja o procjeni rizika?	Kratko pismo obavještenje/izvještaj	Izvještaj sa svim prilozima kao i nadležnom tužilaštvu	OSTALO NAVESTI
8.	Da li ste svaku procjenu rizika dostavljali nadležnom tužilaštvu?	DA	NE	OSTALO NAVESTI
9.	Da li je nadležno tužilaštvvo nakon dostavljenje procjene rizika od Vas zahtijevalo dopunu ili provjeru dodatnih činjenica i okolnosti?	DA	NE	OSTALO NAVESTI

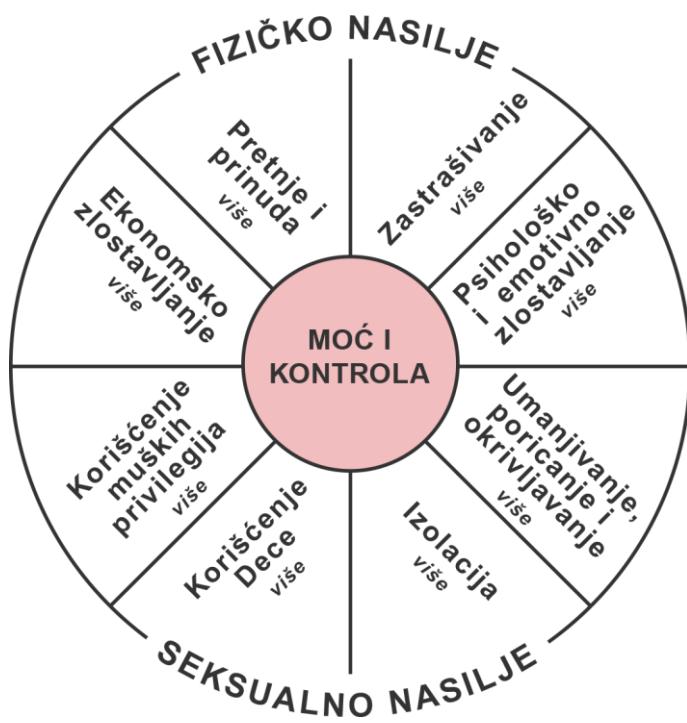
R/B PREPORUKE		
1.	Molimo Vas da navedete otežavajuće okolnosti koje ste u dosadašnjem radu mapirali prilikom sproveđenja procjene rizika!	
2.	Molimo Vas da na osnovu Vašeg dosadašnjeg iskustva navedete prijedloge i preporuke za unapređenje sproveđenja procjene rizika!	

Zahvaljujemo na izdvojenom vremenu i uspješnoj saradnji!

Fondacija „Ženski centar Trebinje!“

V. PRIMJENJIVOST ZAKONSKIH IZMJENA I DOPUNA U SLUČAJEVIMA NASILJA U PORODICI U PRAKSI

– Policy dokument –

Predgovor

Policy dokument „Primjenjivost zakonskih izmjena i dopuna u slučajevima nasilja u porodici u praksi“ koji ćemo sadržajno obraditi nastao je iz potrebe jednostavnijeg sagledavanja problematike nasilja u porodici, a u cilju adekvatnije primjene izmjena i dopuna Zakona o zaštiti od nasilja u prodici i Krivičnog zakonika Republike Srpske, od strane subjekata zaštite.

Iako je nasilje u porodici u Republici Srpskoj inkriminisano prije 20 godina, još uvijek nismo dostigli očekivanu nultu stopu tolerancije na ovu negativnu društvenu pojavu. Tokom ovog vremena su se usvajala različita zakonska rješenja praćena odgovarajućim podzakonskim aktima, ali su pojedini subjekti zaštite uvijek pronalazili razloge za njihovo neprimjenivanje ili neadekvatnu primjenu. Konačna posljedica takve prakse se manifestovala u opadanju povjerenja žrtava nasilja u porodici u postojeći sistem zaštite i jačanju uvjerenja da su, i pored postojanja adekvatnog pravnog okvira, one u Republici Srpskoj nezaštićene.

U cilju otklanjanja različitog postupanja sudova, kao i različitog postupanja sudsija u okviru istog suda, tokom 2019. godine su izvršene izmjene Zakona o zaštiti od nasilja u porodici koje su stupile na snagu 2020. godine, a 2021. godine je izvršena i izmjena Krivičnog zakonika čime je proces izmjena pravne regulative nasilja u porodici trebalo da bude dovršen.

Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o zaštiti od nasilja u porodici³⁵ (stupio na snagu 1. 5. 2020. godine) je u postojeći sistem zaštite žrtava nasilja u porodici unio određene novine čiji cilj je bio usklađivanje ove zaštite sa odredbama Konvencije Savjeta Evrope o sprečavanju i suzbijanju nasilja nad ženama i nasilja u porodici. U skladu sa tim, u članu 1 ovog zakona se naglašava da je osnovna svrha Zakona o zaštiti od nasilja u porodici pružanje adekvatne zaštite žrtvama nasilja u porodici i sprečavanje ponavljanja radnji nasilja kroz sistem mjera zaštite koje se primjenjuju prema učiniocu nasilja u porodici.³⁶ Iz navedenog proizlazi da je suština ovog zakona pružanje pomoći i zaštite žrtvama nasilja u porodici, a ne retribucija, odnosno kažnjavanje učinilaca.

³⁵ Tekst Zakona je objavljen u „Službenom glasniku Republike Srpske“, broj 84/19 od 16. 10. 2019. godine.

³⁶ Čl. 1 Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o zaštiti od nasilja u porodici glasi: „Ovim zakonom uređuje se zaštita od nasilja u porodici ili porodičnoj zajednici (u daljem tekstu: nasilje u porodici), lica koja se u smislu ovog zakona smatraju članom porodice ili porodične zajednice, subjekti zaštite i postupak zaštite žrtava nasilja u porodici, osnivanje Savjeta za borbu protiv nasilja u porodici, **mjere za zaštitu žrtve od nasilja u porodici i druga pitanja od značaja za zaštitu od nasilja u porodici.**”

Refleksije primjene zakonskih promjena u praksi

Prema statističkim pokazateljima vladinih institucija u Republici Srpskoj, nakon izmjena i dopuna zakonske regulative manji je broj prijava slučajeva nasilja u porodici. Međutim, smanjenje broja prijavljenih slučajeva nasilja u porodici ne možemo tumačiti kao da se broj slučajeva nasilja u porodici smanjio, ako uzmemu u obzir izvještaje nevladinog sektora o broju prijava na SOS telefon i činjenicu da se radi o periodu kada su još uvijek na snazi epidemiološke mjere zbog kojih je žrtvama ili drugim prijaviteljima ponekad prijavljivanje otežano. Neposredno nakon stupanja izmjena i dopuna na snagu, nesporno je došlo do „pada“ broja prekršaja, što je logična posljedica ukidanja prekršajne odgovornosti. Trenutno, stavovi mnogih pojedinaca koji postupaju u slučajevima nasilja u porodici su da nije trebalo ukidati prekršajnu odgovornost. Da li će doći do promjene stavova o ovim okolnostima u budućem periodu, posmatraće se kroz neka nova praćenja probematike nasilja u porodici.

Sa druge strane, podignut je nivo efikasnosti primjene zakonskih rješenja koja se odnose na hitne mjere zaštite. Ovdje se prvenstveno misli na zakonsku mogućnost podnošenja prijedloga za izricanje hitnih mera zaštite od strane predstavnika organa socijalnog staranja i same žrtve. Stoga, ova promjena neminovno rezultira kako povećanjem broja podnesenih prijedloga tako i većim brojem donesenih rješenja o izricanju mera. Zbunjujući je negativan trend, tj. trend opadanja predloženih i izrečenih, tj. sprovedenih zaštitnih mjeru. Ovaj element bi analitički trebalo posmatrati i u narednom periodu, te u slučaju konstatovanja iste dinamike kretanja, preuzeti adekvatne mjeru na unapređenju stanja u oblasti predlaganja i izricanja, odnosno sprovođenja zaštitnih mjeru. S tim u vezi, treba nastaviti proces posmatranja međusobnog odnosa predloženih i izrečenih hitnih mera zaštite, jer se ne može isključiti ni povezanost i međusobna uslovljenost jednih i drugih mjeru. U svakom slučaju, evidentno je da hitne mjeru zaštite doprinose unapređenju zaštite žrtava, ali u ovoj oblasti treba uložiti napore i na radu sa žrtvama jer su česti slučajevi da se žrtve/oštećeni protive izricanju hitnih mjeru zaštite, a ponekad odbijaju i da im se ukaže medicinska pomoć.

Uporedni, dostupni pokazatelji i dalje konstatuju veliki jaz između izrečenih i sprovedenih hitnih mjeru zaštite i podignutih optužnica i osuđujućih presuda. Naime, izrečena i sprovedena hitna mjeru zaštite ukazuje na činjenicu da se nasilje dogodilo i/ili postoji opasnost od počinjenja nasilja, zbog čega je opravdano postaviti pitanje da li su preuzete sve raspoložive mjeru i radnje u istrazi koje treba da rezultiraju podizanjem optužnice i osuđujućim presudama. Ovakvi pokazatelji, takođe, otvaraju prostor za analiziranje postupanja tužilaca u vezi sa pitanjem da li tužioc tokom istrage imaju ili prikupljaju obavještenja o podnesenim prijedlozima i izričenim mjerama. Naime, cilj hitnih mjeru zaštite, prema zakonu, jesu zaštita i bezbjednost žrtve i smanjenje rizika ponavljanja nasilja, a krivičnog postupka – optuženje i

kažnjavanje počinioca. Stoga je opravdano postaviti pitanje zašto u slučajevima u kojima je izrečena hitna mjera zaštite nije došlo do podizanja optužnice za krivično djelo i koje mjere i radnje je potrebno preuzeti da bi se umanjila opisana razlika.

Gotovo svi subjekti su svjesni problema u praksi koji su na strani žrtava, a kao najveći problem navode njihovo odbijanje da svjedoče koristeći se pravom privilegovanog svjedoka. Može se konstatovati da je za takvu situaciju u velikoj mjeri zaslužan protok vremena od podnošenja izvještaja o počinjenom krivičnom djelu i preuzetim mjerama i radnjama od strane policije do saslušanja u tužilaštvu, odnosno pred sudom.

Zakonom je predviđeno da se žrtve informišu o mogućnosti korištenja lica od povjerenja, ali tu mogućnost ne koriste. Promjene u vezi sa uvođenjem osobe od povjerenja moguće je posmatrati i u kontekstu postojećih problema u vezi sa primjenom ovog instituta u praksi, a ne samo kroz odnos subjekata zaštite prema njemu, jer predstavnici subjekata zaštite uglavnom pozitivno posmatraju ovu promjenu. Naime, jedan broj profesionalaca cijeni da bi lice od povjerenja moglo sugestivno djelovati na žrtvu u istrazi. Preciznije, iako su stavovi predstavnika subjekata zaštite pozitivni, u praksi nema vidljive primjene.

U pogledu primjene zakonske novine koja se odnosi na procjenu rizika, može se konstatovati da policijski službenici od stupanja Zakona na snagu u potpunosti vrše procjenu rizika, odnosno da se za svaku prijavu nasilja u porodici vrši procjena rizika. Pravilnik o postupku i načinu sprovođenja procjene rizika donesen je u zakonskom roku i primjenjuje se od stupanja na snagu. Iako je zakonska obaveza policijskih službenika sprovođenje procjene rizika, navedenu obavezu policijski službenici vrše kroz saradnju sa drugim subjektima zaštite. U navedenom segmentu, praksa još uvijek bilježi određene nedoumice i poteškoće koje je potrebno uskladiti u budućnosti. Između ostalog, evidentirani su kratki rokovi za vršenje procjene, dug period dostavljanja socijalne anamneze, teškoće kod određivanja nivoa rizika i slično. Tome se može dodati i subjektivna ocjena kompetentnosti policijskih službenika, kao i izostanak reakcije tužilaštava na procjenu rizika.

Stoga, može se smatrati neophodnim donošenje definisanih procedura i smjernica koje bi olakšale postupanje u praksi, ali i kako bi se definisale dodatne potrebe stručnog usavršavanja profesionalaca.

Zaključna razmatranja sa preporukama

Generalni zaključak je da problem nasilja u porodici u Republici Srpskoj od donošenja određenih izmjena i dopuna zakona koji tretiraju ovu oblast dobija na značaju u pogledu veće zaštite žrtava i efikasnijih rješenja u postupanju koja se sprovode u praksi.

Hitne mjere zaštite, po stavovima stručnjaka, doprinose unapređenju zaštite žrtava i predstavljaju zakonsko rješenje koje se efikasno sprovodi u praksi. Postojanje određenog broja slučajeva nasilja u porodici u kojem je uprkos izricanju hitnih mjer zaštite istraga okončana naredbom za obustavljanje istrage predstavlja oblast koju bi u budućem periodu trebalo pratiti i analizirati.

Stavovi ispitanih predstavnika subjekata zaštite nedvosmisleno ukazuju da bi efikasnija primjena instituta osobe od povjerenja doprinijela ohrabrenju žrtava nasilja u porodici, iako ova novina nije zaživjela u praksi.

Ukidanje prekršajne odgovornosti može se posmatrati kao najznačajnija promjena zakonske regulative kada je riječ o nasilju u porodici, koja se evidentno sprovodi u praksi. Analiza stavova profesionalaca pokazala je da se nasilje u porodici procesuira kao krivično djelo, ali da postoje određeni procesni problemi na tom polju. Kako je zaključak da se radi o najznačajnijoj izmjeni, možda ispitivanje ove dimenzije samo nekoliko mjeseci nakon stupanja novih zakonskih rješenja³⁷ na snagu predstavlja ograničenje u pogledu iznošenja relevantnijih nalaza.

Procjena rizika kao novina ocjenjuje se kao pozitivna, kako u unapređenju zaštite žrtava, što su stavovi policijskih službenika i centara za socijalni rad, tako i kod sudija kao pomoć u izricanju hitnih mjer zaštite, a od strane tužilaca – kao doprinos kvalitetnijoj istrazi. Nalazi ukazuju da je procjena rizika sprovodiva u praksi i da se sprovodi na zadovoljavajućem nivou.

Takođe, trenutno su u praksi evidentni problemi koji se odnose na nepoštovanje hitnog postupanja od strane pravosuđa, potrebu za boljom koordinacijom subjekata zaštite i unapređenje protokola o postupanju na nivou lokalne zajednice. Ne treba zanemariti ni otpor i nesaradnju žrtava koje govore o postojanju ukorijenjenih predrasuda o nasilju u porodici. Ovo upućuje na zaključak da se problem nasilja u porodici još uvijek ne posmatra kao višedimenzionalan društveni problem, već i dalje kao problem pojedinačnih porodica.

Posmatranje konkretnе primjene promjena u praksi pokazuje izraženu potrebu postupajućih profesionalaca za preciznijim i jasno definisanim uputstvima i procedurama u

³⁷ Izmjene i dopune Krivičnog zakonika RS stupile su na snagu 23. 2. 2021. godine, a istraživanje je započeto u novembru 2021. godine.

cilju adekvatnijeg preuzimanja mjera i radnji. Uzimajući navedno u obzir, sačinjene su sljedeće preporuke:

- Zakonom o krivičnom postupku Republike Srpske regulisati institut „lica od povjerenja”, te u svim subjektima zaštite donijeti uputstva/procedure za sprovođenje instituta „lica od povjerenja”.
- Preduzeti mjere i radnje na utvrđivanju i unapređenju sprovođenja obaveze hitnosti postupanja u slučajevima nasilja u porodici, sa akcentom na ažurnost u tužilačkim istragama;
- Kontinuirano razvijati i realizovati obuke u oblasti sprečavanja i suzbijanja nasilja u porodici u svim subjektima zaštite, uključujući i pravosuđe;
- Razmotriti mogućnost uvođenja dodatnih kontrolnih mehanizama za praćenje ispunjavanja obaveza i adekvatnosti postupanja u slučajevima nasilja u porodici, u svim subjektima zaštite;
- Nastaviti pratiti i analizirati efikasnost i primjenjivost Pravilnika o sprovođenju procjene rizika, te predlagati izmjene i dopune ili donošenje novog Pravilnika;
- Organizovati okrugle stolove ili druge slične oblike saradnje subjekata zaštite u cilju razvijanja multisektorskog pristupa sprovođenju procjene rizika;
- Razmotriti unapređenje aktivnosti po pitanju osnaživanja i informisanja žrtava nasilja u porodici.

Cilj *Policy* dokumenta „Primjenjivost zakonskih izmjena i dopuna u slučajevima nasilja u porodici u praksi“ jeste da kroz jedan sažetak približi trenutno stanje i praktičnu primjenu izmjena i dopuna zakonske regulative koja tretira oblast sprečavanja i suzbijanja nasilja u porodici u Republici Srpskoj. Takođe, namjera je da se kroz ovaj dokument u narednom periodu pronađu mogućnosti i metode kojima će se na sveobuhvatan način pratiti dalja primjena zakonskih promjena, a nakon toga preduzeti i adekvatne mjere i radnje na ojačavanju primjene i, uopšteno, mjera i radnji koje efikasno utiču na sprečavanje i suzbijanje nasilja u porodici.